

M ČASOPIS MĚSTSKÝCH DIVADEL PRAŽSKÝCH

MODERNÍ DIVADLO

LISTOPAD—PROSINEC 2022
2. ČÍSLO

ROLAND
SCHIMMELPFENNIG
PRASKLEJ SVĚT

DAVID

NESMRTELNÝ
UNDERGROUND

MAREK

LUKÁŠ BRUTOVSKÝ
IOKASTÉ

DAVID DRÁBEK
PODLE FEYDEAUA
PUPEK PAŘÍŽE

LENKA VAGNEROVÁ
& COMPANY
10 LET

KRONIKA MĚSTSKÝCH DIVADEL PRAŽSKÝCH

V SEZONĚ 2022/2023

CYKLUS PRAVIDELNÝCH
POŘADŮ VĚNOVANÝCH HISTORIÍ
A OSOBNOSTEM MĚSTSKÝCH
DIVADEL PRAŽSKÝCH

FOTO: VĚRA CALTOVÁ / FOTOGRAFICKÝ FOND IDU

Alfréd Radok v roce 1942

11^{/22}

12. LISTOPADU
ALFRÉD RADOK
MEZI DIVADLEM A FILMEM

Vynikající a všestranný tvůrce Alfréd Radok zanechal dílo, které trvale zdobí naše moderní dramatické umění. Jeho filmový asistent Miloš Forman prohlásil: „*Alfréd Radok byl jedním z mála skutečných géniů. Dovolili mu natočit jen pár filmů, ale jeho Daleká cesta je jedním z dosud neobjevených klasických děl světové kinematografie.*“ Radokův životní i tvůrčí osud připomene filmový historik Pavel Taussig.

12^{/22}

13. A 17. PROSINCE
KOLEDUJEME SI
– VÁNOČNÍ SPECIÁL

Předvánoční setkání s Přemyslem Rujem, Markétou Potužákovou a jejich přáteli. Zahrají a zazpívají vánoční písně staré i nové, české i evropské, lidové i autorské, zbožné i skeptické.

1^{/23}

14. LEDNA
KONTROVERZE V DĚJINÁCH MDP

Divadlo je živý organismus, který provází řada nekomfortních momentů a situací, s nimiž je třeba se vypořádat. Přijďte na nevšední uvedení *Kroniky*, kde představíme kontroverzní témata z historie Městských divadel pražských. Pořadem bude provázet divadelní historik Vladimír Just.

2-5^{/23}

ÚNOR–KVĚTEN
ROKOKOKOKTEJL

Písničky z divadla Rokoko z éry Eduarda Basse a Jiřího Šaška s Darkem Vostřelem, tedy z desátých a šedesátých let minulého století, zazpívají Markéta Potužáková a Dája Šimíčková. Na klavír je doprovodí Přemysl Rut.

FOTO: BORIS BAROMYKIN

Čekání na slávu, divadlo Rokoko 1966

FOTO: JAROMÍR SVOBODA

Husaři, Divadlo satiry 1956

NA FORBÍNĚ S JANEM WERICHEM
A MIROSLAVEM HORNÍČKEM

O poválečném návratu Jana Wericha do prostor někdejšího Osvobozeného divadla, okolnostech vzniku divadla ABC a spolupráci s Miroslavem Horníčkem pohovoří Vladimír Just, který tímto tématem naváže na svůj předchozí pořad o dvojici V+W v paláci U Nováků.

PÍSNÍČKY
Z ČERVENÉ SEDMY

Stoletými tisky repertoáru prvního českého literárního kabaretu listují u stejně starého pianina Markéta Potužáková, Dája Šimíčková a Přemysl Rut.

ZNÁMÝ NEZNÁMÝ
VLASTA BURIAN

Divadelní historik Vladimír Just představí Josefa Vlastimila Buriana nejen jako výjimečného herce, ale také jako schopného divadelního ředitele a podnikatele. Prohlédnete si sérii unikátních historických plakátů a zalistujete v divadelních časopisech *Přestávka*, které jsou cenným dokladem Burianovy éry v dnešním divadle Komedie.

FOTO: VÁCLAV JIRŮ

Ulice zpívá, Burianovo divadlo 1934

KRONIKA
MĚSTSKÝCH DIVADEL PRAŽSKÝCH
VŽDY JEDNOU MĚSÍČNĚ V SOBOTU
ODPOLEDNE OD 15.00 DO 16.30 HODIN
NA MALÉ SCĚNĚ DIVADLA ABC.
(NENÍ-LI UVEDENO JINAK.)

VÍCE INFORMACÍ NA
WWW.MESTSKADIVADLAPRAZSKA.CZ,
NEBO V POKLADNÁCH MĚSTSKÝCH
DIVADEL PRAŽSKÝCH.

DIVADLO ZA ČASU MORU

a válečné katastrofy má dělat co?

Bavit? Burcovat?

Dávat zapomenout na tíhu a ohrožení,
nebo apelovat a obžalovávat?

Divadlo může dělat to i ono, ideálně obojí.

Zkoušíme v ABC Drábkovu adaptaci Feydeauovy *Noci v hotelu Eden* pod názvem *Pupek Paříže* a poté budu na stejné scéně režisovat Čapkovu *Bílou nemoc*.

Komedioграф Feydeau, jehož díla prý nemají jinou tendenci než pobavit, se dá číst i jako živočichopisec měšťáctví a licoměrnosti.

Měšťáctví, které ve snaze zakrýt jeden morální poklesek vrství přes sebe fantasmagorické výmluvy a situace, jež mají jednu lež záplatovat desítkou dalších lží. Jeden trapas má přehlušit ohňostroj výmluv a absurdních eskapád, až z toho vzejde celá kanonáda trapnosti.

Běžně se píše, že v takových komediálních situacích můžeme vidět sebe jakoby ve zvětšovací skle.

Já ale ve vzteku a bezmoci ze současného světa napíšu, že nám grotesknost a vykloubenost situací *Pupku* a jeho postav připomenou jednání státníků, u něhož se často musíme štipnout, zda se nám to všechno nezdá.

Štípáme se, abychom si připomněli, že zlovolnosti a pitomosti jejich činů a zločinů nejsou jen zlý sen, ale holá skutečnost.

Pupek Paříže si nebude klást za cíl obžalovávat svět a jeho škůdce, ale mohu vám slíbit, že jednání jeho protagonistů bude natolik šílené, že připomene figury, které i když bohužel nejsou smyšlené, připomínají svými skutky postavy z hororových komiksů.

„...zvedl jsem boj bez dalšího ponižujícího jednání s tím malým, mizerným státečkem, který si myslel, že může beztrestně provokovat a urážet náš velký národ a rozvracet jeho pořádek a bezpečnost svými placenými bandity.

Byla jen jedna cesta: zničit ten malý a méněcenný národ, který nemá práva žít, zničit jej, ať jej chrání kdokoli!“ říká Maršál v Čapkově *Bílé nemoci*, ve hře, která kombinuje pandemii smrtelné choroby původem z Číny s válečnou agresí totalitního státu proti menšímu sousedovi.

Přilíš popisné? Prvoplánové vzhledem k naší aktuální skutečnosti?

Nebo nastala opět doba Čapkových dystopických vizí?

Karel Čapek možná není jen autorem plakátových žurnalistických dramát, možná v *Bílé nemoci* ukazuje dvojí tvář fanatismu – toho militaristického u Maršála i toho pacifistického u doktora Galéna. A třeba ta hra nabízí i jiné čtení než to sentimentálně patetické. Čtení, které může ukázat cestu z pandemie lživé propagandy, nacionalistického fanatismu i účelově zneužívaného strachu ulice.

Rádi bychom, aby se obecenstvo u *Bílé nemoci* zasmálo, jako se hořce pousměje u obraze George Grosze, a aby mezi smíchem *Pupku Paříže* zahlédlo škleb maškar Jamese Ensora.

Přijďte a uvidíte sami!

MICHAL DOČEKAL

umělecký šéf Městských divadel pražských

MODERNÍ DIVADLO Časopis Městských divadel pražských.

Šéfredaktorka Lenka Dombrovská (lenka.dombrovska@m-d-p.cz). Korektury Jana Křížová.

Grafika Roman Černohous. Ředitel MDP Daniel Příbyl, umělecký šéf Michal Dočekal.

Zřizovatel Magistrát hlavního města Prahy. Registrováno MK ČR pod číslem E 16755.

Zdarma k dostání v divadlech ABC, Komédie a Rokoko, elektronická verze na www.mestskadivadlaprazska.cz.

ISSN 2571-1423. Náklad 20 000 výtisků. Tisk: Czech Print Center. Dvoutměsíčník.

Číslo 2, ročník 17. Datum uzávěrky 24. 10. 2022. Vychází 4. 11. 2022.

Na titulní straně David Marek v divadle Komédie, foto Patrik Borecký.

Příští číslo vyjde 6. 1. 2023.

PARTNEŘI

bnt attorneys
in CEE

EuroAgentur
hotel
KOKOKO

ZŘIZOVATEL

PRA	HA
PRA	GUE
PRA	GA
PRA	G

DAVID
MAREK:

NEMUSEL BYCH SE NUDIT NĚKOLIK DESÍTEK LET

DAVID MAREK JE AUTOREM SCÉNY K INSCENACI *PUPEK PAŘÍŽE*, KTERÁ BUDE MÍT PREMIÉRU 25. 11. V DIVADLE ABC, NAVRHL TAKÉ SOUČASNOU PODOBU CAFÉ KOMEDIE, PĚSTUJE PAPRIKY, VČELAŘÍ A CHALUPAŘÍ, LYŽUJE A VYPRÁVÍ OPRAVDU ZÁBAVNÉ PŘÍBĚHY. DOMLUVIT S NÍM FOCENÍ A INTERVIEW NEBYLO ÚPLNĚ SNADNÉ, STÁLO TO OVŠEM ZA TO.

Jak byste vysvětlil rozdíl mezi návrhem scény k inscenaci a interiéru divadelní kavárny?

V obou případech se nejprve pokusím pojmenovat, co chci vyjádřit. Zároveň musím splnit zadání, protože nejsem prvotní tvůrce. V architektuře mi zadává práci investor, v divadle naplňuji představu režiséra, ale například také autora, protože v divadelních hrách je často popsáno místo děje. Samozřejmě musím myslet na to, že v divadelním prostoru budou herci, bude tam probíhat jevištní akce, bude se tam svítit, což se děje samozřejmě i v interiérech, ale ne tak významotvorně. Divadelní představení probíhá v čase, tedy dochází ke změnám i přestavbám. A především divadlo je svět sám pro sebe, v interiéru jsme naopak stále zakotveni v nějaké realitě.

Dá se říci, že ve scénografii je větší svoboda, je kladen větší důraz na fantazii?

Je těžké nějak jednoznačně odpovědět na pojmy svoboda či fantazie. Ale řekněme, že se ani necítím dobře, když dostanu od režiséra příliš svobody, když nedostanu jednoznačné zadání. Potřebuji znát nějaké mantinely, abych vytvořil nový svět. Je to stejné, jako byste hudebníkovi řekla: „*složte mi něco*“, nebo přesněji: „*složte mi skladbu pro lesní roh a klavír*“.

Vystudoval jste scénografii a k interiérovému designu jste se dostal později. Jak se tato zkušenost odrazila ve vaší původní profesi?

Ano, asi tak po deseti letech divadelní praxe jsem se začal věnovat i architektuře. Myslím si ale, že se to moc v mých scéno-

grafíích neodráží. Nechci tím říct, že se mé myšlení nevyvíjí, ale ne na základě této činnosti, i když mám větší zkušenost s materiály a podobně. V současné době se více věnuji interiérovému designu a architektuře, ale pořád se považuji za scénografa a často investory překvapují otázkami, které jsou pro ně nezvyklé.

Jakými?

Pro koho to děláte? Kdo by tady měl chodit? Co chcete, aby návštěvníky na interiéru fascinovalo? Oni jsou někdy překvapeni, protože chtěli stoly a židle a já se s nimi nechci na počátku bavit o tom, zda mají být fialové. Mě třeba v počáteční fázi ani moc nezajímají materiály, ptám se, jaký svět chceme stvořit.

Co všechno se odráží ve vaší scéně k inscenaci *Pupek Paříže*, kterou jste navrhl pro inscenaci Davida Drábka? Je to doba a místo – tedy třeba styl pařížské belle époque?

Nemohu mluvit za režiséra, on má třeba komplexnější představu a já znám jen část, ale rozhodně se zde nesnažíme jít po dobové atmosféře. V jeho zadání dokonce bylo, ať se ani nenechám moc svazovat Feydeauovým textem, jelikož to je jen rámeček, do kterého bude zasahovat a mnoho vznikne až při zkoušení. Takže jsem znal spíš jen situace a věděl, že to má být komediální a absurdní.

Jak scénograf navrhne absurdní či komediální scénu?

To úplně nejde. Nemám ani rád, když scéna mluví za režiséra a za text. Podle mě se nemá otevřít na začátku opona a za ní nemá stát komická či tragická scéna, je to zbytečné napovídání divákům. Scénografové nemají rádi, když je na scéně od začátku rozliště krev nebo tam jsou karnevalové konfety.

To bych s dovolením nesouhlasila...

Tak většina scénografů to nemá ráda, třeba jeden můj kolega pravil režisérce: „*jestli tam budeš chtít kříž, tak končím*“.

Tak to je samozřejmě chvályhodné.

Jasně a vysvětlující symboly a znaky se opravdu snažím nepoužívat. Ale když se vrátím k původní otázce, pro *Pupek Paříže* jsem navrhl scénu, která umožní komické situace. Vytvářím prostor, kde může dojít k rychlým výměnám, jelikož se budou herci náhle zjevovat a zase mizet, kde mohou být simultánní scény, protože se budou odehrávat dva děje vedle sebe. Je to jistá hravost, s čím pracuji.

Takže se snažíte o to, aby byla scéna především funkční.

Ano, tak se to říká správně. Já nejsem scénograf, který by chtěl ohromovat výtvarností či přemírou efektů. Myslím si, že ve velkém množství impulsů a v přehrslí nápadů se musí divák ztratit. Exhibicionismus jakékoli složky není v divadle dobrý.

Zjistil jste někdy na premiéře, že vaše scéna v nějakém momentě funkční není?

Chtěl bych vzkázat všem, kdo mi po premiéře chtějí říci, že našli chybu: vím to! Tvůrci většinou na premiéře poznají, kde a jak se spletli. A dokonce asi deset minut po premiéře vědí, jak to udělat lépe. Něco samozřejmě poznáte na generálních zkouškách, ale mnohé vám dojde až během představení s diváky. A už se jenom můžeme kát, že jsme nebyli prozíravější.

Navrhl jste také interiér Café Komedie. Čím jste se inspiroval?

Historie budovy byla pro mě zásadní, je to vznešený funkcionalistický prostor, který měl navodit dojem chrámu. Má hrdého ducha, je tam noblesa třicátých let minulého století. Už jsem neměl moc co dodávat, spíš jen nenápadně doplnit nábytek do kavárny, nebo vylepšit dřevěnou stěnou akustiku foyer. Mne na tom prostoru fascinovalo, že i když přišel divák na komerční komedii Vlasty Buriana, tak procházel důstojnými prostory hodnými vážných dramát Národního divadla.

Víte, co považuji za malou vadu na kráse toho mramorového interiéru? Šatní skříňky.

Sráží sice trochu ducha té vznešenosti, ale snaží se naplnit demokratičnost či demokratizaci prostoru. Ta myšlenka se mi líbí. Je dobře, že sem nepříjde paní s liškou a nehodí ji šatnářce, ve skříňce si mohou zamknout batoh s notebookem, knihy, nákup i bundu. Taký se skříňky nacházejí v přidaném prostoru, kde dříve byl sklad, ne přímo v mramorovém foyer.

Já myslela spíš model skříněk, takové běžně bývají ve školách či fabrikách, nekritizují ideu. Jak moc jste schopen slevovat ze svých původních představ, když vám třeba investor řekne, že nemá peníze?

To k mé práci patří často. Otázka je, do jaké míry to je snesitelné, jestli pak ještě realizace plní funkci a směr, které jsem si vytyčil na začátku. Člověk by měl v sobě najít sílu a říct dost, což jsem se už taky naučil. V divadle ovšem méně, tam prostě chci, aby to došlo do zdárného konce. Navíc bych měl pocit, že ostatním ničím práci.

FOTO: PATRIK BORECKÝ

O něco lehčí to je v interiérovém designu, kdy jsem projekt párkrát zastavil, protože jsem věděl, že nemá smysl takto pokračovat.

V českém divadle pořád funguje, že scény navrhují především muži a kostýmy ženy. Proč třeba u vás dominuje počet navržených scén?

Toto dělení mi moc nevyhovuje, protože rád pracuji kolektivně. S kamarádkou Hanou Fischerovou jsme společně vytvořili několik scénografií a vlastně považujeme rozdělení jmen do kolonek jen za úlitbu systému, protože si na konci ani nevzpomínáme, kdo na co přesně přišel. Samozřejmě ale existují režiséři, kteří si práci systematizují a zjednodušují a třeba řeknou, tak teď probereme s Davidem scénu a pak přijdeš ty s kostýmy, Hanko.

Já jsem zpočátku dělal obojí, pak jsem dlouhou dobu kostýmy nenavrhol, protože někteří chlapi jsou líní, nechci zevšeobecňovat, tak tedy já jsem lenivý, a dělat kostýmy je časově a psychicky náročné. Když navrhujete scénu, tak jednáte se třemi lidmi – s režisérem, šéfem dílen a pak s ředitelem, když vám chce seskrtnat rozpočet. Kostýmy musíte kontrolovat v krejčovně,

DAVID MAREK

(*1965)

VYSTUDOVAL SCÉNOGRAFII NA PRAŽSKÉ DAMU A PRACOVAL V ŘADĚ ČESKÝCH DIVADEL. NEJČASTĚJI VYTVÁŘEL SCÉNOGRAFIE PRO INSCENACE HANY BUREŠOVÉ (NAPŘÍKLAD LHÁŘ, FAIDRA, EXPERIMENT, TŘI MUŠKETÝŘI, MNOHO POVYKU PRO NIC, LUCERNA, ROMEO, JULIE A TMA, BEZ ROUCHA) A MICHALA DOČEKALA (ČEKÁNÍ NA GODOTA, REVI-ZOR, RICHARD III., LAKOMEK, CYRANO Z BERGERACU, DESET MALÝCH ČERNOUŠKŮ, SEN NOCI SVATOVJANSKÉ, KRÁL LEAR, TŘI SESTRY, ZATÍM POSLEDNÍ SPOLEČNOU INSCENACÍ JE SMRT OBCHODNÍHO CESTUJÍCÍHO V DIVADLE ABC). SPOLUPRACOVAL TAKÉ S REŽISÉRKAMI A REŽISÉRY JAROSLAVOU ŠIKTANCOVOU, RADOVANEM LIPUSEM, JANEM HŘEBEJKEM, EWANEM MCLARENEM, DOROTTY SZALMA A DALŠÍMI. ZA SCÉNOGRAFII K INSCENACÍM CYRANO Z BERGERACU A LAKOMEK BYL NOMINOVÁN NA CENU ALFRÉDA RADOKA. KURÁTOROVAL ČESKOU EXPOZICI PRAŽSKÉHO QUADRIENNALE 2003. VĚNUJE SE TAKÉ ARCHITEKTONICKÉ TVORBĚ A INTERIÉROVÉMU DESIGNU.

a navíc obhájit před každým hercem. Takže kolegyně si vybraly tu mnohem náročnější část scénografie. Ale já jsem se k ní také vrátil, vytvořil jsem scény do dvou německých divadel v Žitavě a Zhořelci, a tam mi režisérka Dorotty Szalma při poslední spolupráci řekla: „*ne, ne, Davide, viděla jsem tvou práci a ty budeš tentokrát dělat i kostýmy*“. A díky výborným krejčovnám jsem to zvládl a velice mě to bavilo.

Jak se obě vaše profese na vás podepsaly? Jak to vypadá u vás doma? Uklízíte a přeskupujete věci, přestavujete nábytek?

Nechci použít floskuli o kovářově kobyle... Zkrátka – mám moc aktivit, které se snažím zvládnout, hodně plánů a rozdělaných věcí, které bych potřeboval dotáhnout. Nemusel bych se nudit ještě mnoho desítek let, protože přede mnou je ještě hodně práce. Řekneme, že mám vše hezky rozdělané a doma funguji spíše jako scénograf než architekt.

Zrovna dneska jsem někomu v práci říkal, že lidi, kteří chorobně udržují pořádek, jsou zjevně chaotici, kteří se bojí, že se ve svých věcech nevyznají, proto musí mít fyzický pořádek. Já se ve svých věcech vyznám, ale uznávám, že to na některé lidi nemusí působit dobře.

Obávám se, že mí blízcí by to celé popsali mnohem hůř.

Už jste zmínil, že máte mnoho aktivit, tak to musím jen z pohledu na sociální sítě potvrdit. Někdy se zarazím, zda je to David Marek, či Marek David, protože tam vidím včely, papriky, lyžování, běh...

Dostal jsem se do věku, kdy mi odpadla velká a důležitá součást života, a to je péče o děti. Moje děti už nejsou děti, jsou to muži, se kterými se příjemně povídá, a když se s nimi chci sejít, tak si musím domluvit schůzku. A je to krásné, protože mi při obědě dospělí lidé povídají o svých životech a plánech. Najednou jsem získal pocit, že jsem mnohem svobodnější a mám více volného času, i když to tak třeba není. Během covidu jsem si také řekl, že bych se měl o sebe starat, abych ještě pár let vydržel, začal jsem se věnovat zdraví a pohybovat se. A taky více pronikám do věcí, do kterých mě známí ponoukali. Třeba na chalupě mají všichni včely a já o tom pořád poslouchal v hospodě, tak jsem se před pěti lety vrhl do včelaření. Asi nechci ve stáří pouze luštit křížovky.

A co ty papriky?

Narodil jsem se na rozhraní Vršovíc a Vinohrad a celý život jsem žil asi na deseti místech v Praze. Takže jsem typický Pražák, který zjišťuje, že když zaseje semínko, tak z něj většinou něco vyroste, a že když se o něj trochu stará, tak na podzim sklídí. A to mě pořád udivuje a pořád naplňuje nadšením.

1 David Matásek a Alena Štréblová v inscenaci *Zkrocení zlé ženy*, ke které navrhl David Marek scénu (režie Michal Dočekal, premiéra 16. 9. 2000 v divadle Komedie)

2 David Marek je také scénickým výtvarníkem inscenace *Smrt obchodního cestujícího* (režie Michal Dočekal, premiéra 14. 12. 2019 v divadle ABC) Na fotografii nahoře Martin Donutil a Viktor Dvořák. Dole Miroslav Donutil a Evellyn Pacoláková

FOTO: AUTOR NEZNÁMÝ

Co plánujete v práci? Co chcete ještě objevovat?

Ve scénografii se to plánuje špatně, jelikož nejsem hybatelem, jsem součástí tvůrčího týmu. Samozřejmě budu rád, když přijdou nové výzvy, ale nemůžu je vytvořit. Spíš jsme si s kolegy scénografy říkali, že jsme už dospěli a měli bychom se více angažovat v naší stavovské organizaci, nebo například i pedagogicky.

S naším ateliérem, kde je nás nyní už dvanáct, bychom zase chtěli proniknout do navrhování expozic a výstavnictví.

V posledních letech jste moc nespoupracoval s mladými divadelníky.

To samozřejmě může být i můj problém, jelikož jsem se je nesnažil vyhledávat a oslovovat. Asi jsem v tomto ohledu nikdy nebyl moc aktivní. Také je logické, že režiséři, se kterými jsem léta pracoval, si zvou ke spolupráci jiné a třeba mladší scénografy.

Chybělo by vám divadlo, kdybyste už nikdy žádnou scénu nenavrhoval?

To mi furt chybí, když třeba nemám za horizontem premiéry další, tak je to úplná hrůza. Kolegové architekti mi snad odpustí, ale já jsem vyrostl scénografem.

Jak jste vyrostl scénografem? Kdy jste se rozhodl, že nebudete třeba malířem či sochařem, ale skončíte u divadla?

To vím naprosto přesně, protože to mám zdokumentováno. Na matematickém gymnáziu jsem se na konci druháku rozhodl, že budu umělcem. Začal jsem sochařit u Vojtěcha Adamce a Marie Adamcové a malovat jsem chodil k Jitce Hilské a ona mi k práci pouštěla desky a vyprávěla o divadle. A tak jsem začal číst divadelní hry a chodit do Činoheráku, vinohradského a smíchovského divadla. Rozhodl jsem se pro scénografii a velice zklamal paní Adamcovou, která mi v reakci na mé rozhodnutí řekla: „scénografii, ten iluzionismus.“ Mě ale bavil svět divadla a všechno to setkávání s lidmi.

Představa divadelního světa, který je nádherný a plný setkávání, se vám naplnila, nebo jste prozřel alespoň částečně?

Já to v tom pořád vidím. Dokázal bych být i skeptický, ale na to mám radu, není třeba chodit často do divadelního klubu, tam je občas temno. Moc rád chodím na generálky, ačkoli bych na všechny nemusel. Cho-

dím se také samožersky dívat na reprízy inscenací s mou scénou, ale ne abych se kochal a dojímal, ale abych viděl, jak herci pracují, jak jim scéna slouží.

Socháte ještě?

Teď slyším maminčina slova... Ale trefila jste to, mám objednanou sochařskou hlinu a špachtle a půjdu si je zítra vyzvednout. Samozřejmě především proto, že potřebuji něco vymyslet do divadla. Nechci se v tom sentimentálně utápět.

Divadlo je přece sentimentální!

Ale to máte pravdu. Psychologický obraz mé postavy je dotvořen.

LENKA DOMBROVSKÁ

autorka je šéfredaktorka Moderního divadla

FOTO: PATRIK BORECKÝ

2

DAVID DRÁBEK
 PODLE GEORGESE FEYDEAUA
 PUPEK PARIŽE

REŽIE DAVID DRÁBEK
 DRAMATURGIE BARBORA HANČILOVÁ
 SCÉNA DAVID MAREK
 KOSTÝMY SYLVA ZIMULA HANÁKOVÁ
 HUDBA DAREK KRÁL
 POHYBOVÁ
 SPOLUPRÁCE MARTIN ŠIMEK

HRAJÍ TOMÁŠ HAVLÍNEK, NINA HORÁKOVÁ,
 MARTIN DONUTIL, EVA LEINWEBEROVÁ,
 DENIS ŠAFAŘÍK, RENÁTA MATĚJÍČKOVÁ,
 MILAN KAČMARČÍK, LUCIE DUCHÁČKOVÁ,
 KRISTÝNA JEDLIČKOVÁ, LUCIA SCHUBERT,
 IVANA STEJSKALOVÁ, VOJTĚCH DVOŘÁK,
 ZDENĚK VENCL, MAXIME MEDEDA,
 OREST PASTUKH, TOMÁŠ MILOSTNÝ

PREMIÉRA 25. 11. V DIVADLE ABC
 REPRÍZY 6. A 29. 12. V DIVADLE ABC

FEYDEAU

PŘELOM 19. A 20. STOLETÍ SE V DĚJINÁCH FRANCIE OZNAČUJE JAKO BELLE ÉPOQUE. ZNAMENÁ JAKÝSI ZLATÝ VĚK KULTURNÍHO A SPOLEČENSKÉHO DĚNÍ, OBDOBÍ RELATIVNÍ PROSPERITY SPOLEČNOSTI, OKOUZLENÍ MODERNÍMI VYNÁLEZY I TECHNIKOU, UŽÍVÁNÍ SI BEZSTAROSTNÉHO ŽIVOTA A ZAPOMNĚNÍ NA UTRPENÍ VÁLEK. VÝZNAMNÝM MEZNÍKEM TOHOTO OBDOBÍ JE DESÁTÁ SVĚTOVÁ VÝSTAVA KONANÁ V PARIŽI U PŘÍLEŽITOSTI STÉHO VÝROČÍ VELKÉ FRANCOUZSKÉ REVOLUCE.

Výstava prezentuje průmyslové úspěchy a největší vynálezy techniky. Gustave Eiffel k tomuto výročí staví svou slavnou věž. Paříž je zcela pohlčena a ovládána divadlem. Lidé neváhají jezdit na premiéry her ze všech koutů země a divadlo zažívá léta obrovské popularity. Velkému zájmu publika se těší zejména komediální hry plné fantazie, označované dnes termínem *bulvární divadlo*. *Bulvár* počátku 20. století představuje středisko veškerého pařížského kulturního dění. Geograficky jde vlastně o určitý kus Paříže, kvalitativně pak o daný způsob života. Zakládají se zde divadla, vznikají četné kavárničky a postupně se rodí svět sám pro sebe, jakási duchovní

provincie Paříže. Věhlas *bulváru* je svázán se slavnými jmény jako například Jacques Offenbach, Tristan Bernard, Sacha Guitry a později Georges Feydeau.

Hry bulvárního divadla jsou plny aluzí na nové úspěchy techniky, ožívají v nich společenské konvence a styl nového měšťanského publika. Měšťák kouří cigarety, večerí v kavárně u Maxima a je pro něj důležité, jak je vnímán svým okolím. Na scénách bulvárního divadla září tři velcí interpreti – Réjane, Lucien Guitry a slavná Sarah Bernhardtová. Redakce všech velkých dobových novin, jako jsou *Temps*, *Journal des Débats*, *Gaulois*, *Figaro*, *Gil Blas*, *Écho de Paris*, sídlí blízko *bulváru*. Vedle různých osobností kulturního života do nich píšou především známí divadelní kritikové, včetně nejslavnějšího z nich – Francisqua Sarceyho. Všechny význačné dobové osobnosti se potkávají v kavárnách. Každé takové místo má svůj okruh lidí, kteří ho pravidelně navštěvují, a přispívají tak k vytvoření osobitě nenapodobitelné atmosféry, určitého *genia loci*. Vyniká zejména kavárna Maxim, původně nevýznamný lokál na předměstí Paříže v ulici Royale, ze kterého však světová výstava takřka přes noc udělá slavný podnik. Majitelé přidávají do názvu podle anglického vzoru módní apostrof a písmeno „s“ (*Maxim's*), mění vy-

bavení a za barem vytvářejí velkou místnost zvanou „omnibus“, která je vyhrazena pouze stálým hostům. Právě v ní později najde své místo Georges Feydeau.

**MILÁČEK PARIŽSKÉHO
 BULVÁRU GEORGES LÉON JULES
 MARIE FEYDEAU**

Georges Feydeau (1862–1921) pochází ze staré šlechtické rodiny, jejíž kořeny sahají až do 13. století. Jeho otec Ernest-Aimé Feydeau (1821–1873) je zajímavou postavou pařížského života. Pracuje na burze, řídí kulturní časopis, píše eseje, divadelní hry a také román *Fanny* (1858), který ve své době vyvolá skandál, je okamžitě rozebrán a srovnáván s o rok dříve vyšlým dílem *Paní Bovaryová*. Známý kritik Sainte-Beuve si ho cení dokonce výše než Flaubertova románu. Ernest Feydeau se důvěrně přátelí s Théophilem Gautierem, Gustavem Flaubertem nebo bratry Goncourtovými. Ve čtyřiceti letech se žení s jedenadvacetiletou známou kráskou, uvedenou i na císařský dvůr, Lodzií (ve francouzském prostředí Léocadií) Boguslavou Zelewskou, původem Polkou. Po narození syna nadšený Gustave Flaubert Feydeauovi staršímu gratuluje ke zplnění mužského potomka. V Paříži je ale všeobecně známo, že krásná Polka udržuje styky s různými významnými muži té doby, a také se spekuluje, že skutečným otcem Georgese Feydeaua by mohl být jak vévoda de Morny, tak i Napoleon III.

Feydeau vyrůstá jako hýčkané dítě v literárním a bohémském prostředí, ve kterém jsou peníze pouze k tomu, aby zajistily luxus a společenskou radovánku. Brzy se zajímá o divadlo, od dětství píše krátké monology a tato činnost je mu vítaným únikem před nepříjemnými studijními povinnostmi. Při studiu na gymnáziu již ve čtrnácti letech zakládá studentský herecký spolek, se kterým

OŽSKÝ ORGES

Hra *Champignolem proti své vůli* byla uvedena více než tisíckrát, což bylo třikrát více než *Pán loví!*. Kritik Francisque Sarcey o jednom jejím představení dokonce napsal: „*Nebudu vám popisovat diváky. Byli vyřízeni, byli mrtví smíchy, už prostě nemohli dál. Ke konci představení ten bláznivý smích, který se zmocnil celého sálu, byl tak hluchý, že ani nebylo slyšet, co říkali herci na scéně. Dějství bylo zakončeno jako pantomima.*“

K největším následujícím Feydeauovým úspěchům patřily vaudevilly *Taková ženská na krku*, *Noc v hotelu Eden* (obě 1894), *Žululum* (česky též pod titulem *Ten, kdo utře nos*; 1896), *Dáma od Maxima* (1899), *Brouk v hlavě* (1907) a *Postarej se o Amálku* (1908). Zejména *Dáma od Maxima* slavila obrovský triumf. Lidé z celé Francie se u příležitosti velké národní výstavy sjížděli do Paříže, aby viděli Eiffelovu věž a zhlédli Feydeauovu *Dámu od Maxima*. Inscenace této hry o záletném manželovi, který se ráno nic netuše probudí ve svém bytě ve společnosti prostitutky a je nucen vydávat ji za svou manžel-

vystupuje a má úspěch. Gymnázium však také opouští, aniž by dosáhl maturity. Svou první hru o manželovi týraném vlastní ženou uvádí v devatenácti letech před publikem svých přátel. Tuto událost zaznamená i kritik Sarcey a napíše, že syn autora Fanny je sice zběhlík ze studií, ale má velkou chuť psát, takže možná jednoho dne bude hrán i v divadlech. A skutečně již o rok později v divadle Athénée dávají Feydeauovu krátkou hru *Láska a piáno* (1882). Feydeau dál neúnavně píše v té době oblíbené monology, které interpretují uznávaní doboví umělci jako například Coquelin mladší. Nejúspěšnější dílo tohoto počátečního tvůrčího období představuje komedie o třech dějstvích *Dámskéj krejčí* (1886), kterou píše při vojenské službě u pluku ve Versailles. (Mimochodem právě při neustálých cestách mezi Paříží a Versailles mu jednoho dne ve vlaku spadne na hlavu zavazadlo a způsobí frakturu nosu. Tato nehoda i přes okamžitou plastickou operaci navždy naruší jeho jemný profil zděděný po matce.)

V roce 1892 Feydeau uvádí na scéně úspěšná díla *Pán loví!* a *Champignolem proti své vůli* (česky též pod titulem *Potrestaný záletník*). Jejich provedení provází historika ukazující, jak je těžké předem odhadnout úspěšnost díla u diváka. Ředitel pařížského divadla Palais-Royal autorovi po přečtení obou her sdělil, že první z nich nastuduje, ale text druhé že má raději vyhodit. Cestou domů Feydeau potkal ředitele divadla Nouveautés Micheaua, který měl momentálně velké finanční problémy. Zeptal se Feydeaua, co nese pod paží, a Feydeau řekl, že jen hloupou hru na vyhození. Micheau se podívil, že mu poprvé nějaký autor tvrdí, jak je jeho hra špatná. A taky si myslel, že on už ostatně nemá co ztratit. Chtěl si hru přečíst, Feydeau nejprve nechtěl, ale nakonec svolil. Už při čtení Micheau cítil, že je zachráněn, a jeho odhad byl skutečně správný.

DÉMONI SLAVNÉHO GÉNIA

Georges Feydeau ztělesňuje nezaměnitelnou postavu pařížského *bulváru* a kavárny u Maxima. Vyniká svým dokonalým vystupováním a krásou. Nepřístupný vysoký blondýn se zářivými zuby a elegantním knírkem budí respekt okolí. Larousse dokonce vybírá jeho obličej do slovníku pro ilustraci slova „knír“ (*moustache*). Má své pravidelné rituály. Každé odpoledne tráví ve dvou oblíbených kavárnách, na pozdní večeři chodí k Maximovi. Ze svého vyhrazeného místa přes obláček dýmu mlčenlivě pozoruje různorodou scházející se společnost. Na jeho stole vždy stojí láhev šampaňského jako jakási nezbytná dekorace, pije však pouze minerální vodu značky Vittel.

Ačkolí si divadlem vydělává závratné sumy, dokáže je vždy rychle utratit. Pobývá v privátních klubech, kde se hraje ruleta a baccarat, má rád umělecké předměty, vydává celé jmění za sbírky drahých kamenů, vycházkových holí, starožitného nábytku

Pierre Victor Galland: *Le bar de Maxim* (olejomalba, okolo roku 1890)

ku, se tak stala významnou pařížskou atrakcí, o čemž svědčilo přes tisíc odehraných představení. Za určitý zlomový moment ve Feydeauově tvorbě bývá považován rok 1908, kdy dramatik upustil od svého obvyklého způsobu psaní a začal se věnovat výhradně jednoaktovým manželským fraškám, z nichž nejznámější je *Nebožka panína matka*. Téma krize v manželství ztvárněné burleskními postupy patrně zrcadlí autorův vlastní životní nezdár: Nerozuměl si s manželkou Marianne, dcerou malíře Carola-Durana, kterou si vzal v roce 1889 a se kterou měl tři syny a dceru. Manželská krize vyvrcholila jeho odchodem ze společné domácnosti a dočasným přesídlením (na deset let!) do hotelu s příznačným názvem Terminus.

a zejména obrazů. V pozdějším období svého života přichází o závratné částky na burze. Aby se vyhnul finančním problémům, nepřetržitě tvoří, podobně jako velíkáni Dumas nebo Balzac. Některé hry píše, jak je v dané době u komediálního žánru zvykem, ve spolupráci s jinými autory. Práce mu tak připadá zajímavější. Jeho nejlepším spolupracovníkem se stává uznávaný vaudevillista své doby Maurice Desvallières, jemuž je přičítáno například spoluautorství her *Snoubenci z Loches* (1888), *Eduardova záležitost* (1889), *Barillonova svatba* (1890), *Champignolem proti své vůli* nebo *Noc v hotelu Eden*.

František Kožík ve svém románu *Největší z Pierotů* o známém mimu Jeanu-Gaspardu Deburauovi popisuje scénu, kdy melancholický a nevléčitelně smutný Deburau

přichází jako pacient k lékaři a ten mu jako zaručený lék na smutek doporučuje zhlédnout představení s Deburauem. Podobný bezvýhodný a paradoxní stav zažívá Georges Feydeau. Baví všechny kolem sebe, sám sobě však poskytnout životní radost nedokáže. Je stále zasmušilý a zasměje se jen výjimečně. V dopise příteli napíše: „*Vůbec se nepodobám svým hrám, které jsou obecně považovány za veselé. V divadle se nikdy nesměji. Zřídka se směji v osobním životě. Jsem mlčenlivý a trochu plachý.*“ Nedokáže najít štěstí a uspokojení ani v manželství, nevytvoří si otcovský vztah ke svým vlastním dětem. Zaujímá zvláštní postoj k ženám. Pověst kurtizány, kterou měla jeho matka, a pomluvy, kterým musel čelit jako mladík především po smrti svého otce, jako by v jeho mysli navždy narušily obraz ženy. Celý život je ženami obletován, miluje je, ale i nenávidí. Ve svých dílech vytvoří mnoho ženských postav, ani jedna z nich však není hodna obdivu a úcty.

Zná ho celá Paříž, ale má málo skutečných věrných přátel. Kromě Desvallièresa k nim patří Georges Courteline, Alfred Capus, Tristan Bernard a Lucien Guitry. Těší se sice nesmírně popularitě, ale vnitřně trpí tím, že je svými současníky považován za pouhého baviče a že nepožívá náležitě

**„VŮBEC SE NEPODOBÁM SVÝM HRÁM,
KTERÉ JSOU OBECNĚ POVAŽOVÁNY ZA VESELÉ.
V DIVADLE SE NIKDY NESMĚJI. ZŘÍDKA SE
SMĚJI V OSOBNÍM ŽIVOTĚ. JSEM MLČENLIVÝ
A TROCHU PLACHÝ.“**

GEORGES FEYDEAU

vážnosti coby dramatik. Sám sebe nazývá autorem komedií a za vaudevilly označuje pouhých pět ze svých her, přestože divadelní kritika je jiného názoru. Jeho mozek nedokáže odpočívat. Jako stroj neustále chrlí nejrůznější kombinace rozumem zdůvodnitelných bláznivých situací, až se někteří kritikové podivují, jak může tento nápor vydržet. Jean Richépin z časopisu *Comœdia* ho přirovnává k tlakovému hrnci tak přeplněnému smíchutvornou směsí, že jen s podivem nevybuchne. Propuknutí nervové choroby vedoucí na sklonku života až k šílenství a nucenému pobytu v sanatoriu proto nikoho nepřekvapí. Hnán touhou stále tvořit a bavit diváka i umírá.

**KDYŽ SE ŘEKNE FEYDEAU
A VAUDEVILLE**

Část tvorby Georgese Feydeaua je řazena ke komediálnímu žánru *vaudeville*. Francouzský vaudeville představuje specifický veseloherní dramatický žánr. Zahnuje prvky situační i zápletkové komedie a některé postupy frašky. Jako takový zrcadlí francouzskou životní lehkost a osobitý vtip. Důrazem na mechaniku dobře propracované hry Feydeau navazuje na Eugèna Scriba a Eugèna Labiche. Své hry dělí nejčastěji

do tří aktů. V prvním dějství autor nenápadně poskytuje informace, jejichž důležitost se ukáže teprve v průběhu děje, druhé je plně záměn a nedorozumění a přivádí situační komiku k jejímu vrcholu, třetí vysvětluje omyly a rozplétá situace. Zatímco expozice her jsou detailně propracované, rychlá a neočekávaná rozuzlení přicházejí až v posledních scénách děje. Konce Feydeauových her jsou šťastné v souladu s žánrem, nicméně při bližším zkoumání v nich často můžeme najít hořký podtón.

S originalitou intriky si autor nedělá starosti. Používá kupříkladu motiv manželky, která odjela pečovat o svého nemocného příbuzného, nebo motiv dopisu, kterým je muž vylákan neznámou ženou k dostavníčku a sledován ženou vlastní. Někteří kritikové mu vytýkají nedostatek imaginace, zároveň však přiznávají, že je téměř nemožné převyprávět dějové linie jeho děl. Do konce ani vynikající Francisque Sarcey, jenž umí shrnout každou hru jako nikdo jiný, se u Feydeaua o nic podobného nepokouší.

Autor přikládá důležitý význam dělení a využití scénického prostoru. O tom svědčí velké množství scénických poznámek. Tyto detailní deskripce si v ničem nezadají s pasážemi z děl autorů *francouzského nového*

románu Michela Butora nebo Alaina Robbe-Grilleta. Feydeau volí uzavřený ohraničený prostor, ze kterého postavy nemají úniku a ve kterém se na poměrně malém prostranství musejí všechny potkávat, což vyvolává komické situace s až absurdním vyzněním. Důmyslně člení vnitřní prostor na mikroprostory různých schodišť, mezaninů a tajných pokojů, v nichž se zároveň mohou odehrávat různé scény nezávisle na sobě. Oblíbený je archetyp hotelového pokoje jako místa setkání a střetu postav, jak je tomu například ve hrách *Ťululum*, *Noc v hotelu Eden* nebo *Brouk v hlavě*.

V prostoru hrají důležitou roli nejen postavy-loutky, ale také předměty, z nichž jeden každý má svou zvláštní nezastupitelnou roli. Feydeauovo dílo čítá třicet devět divadelních her, přičemž dvacet pět z nich se zabývá tematikou manželského nebo mileneckého páru. Ženatí muži žijí z bohaté renty a vedou bezstarostný dvojí život manžela a milence. Muž, který nemá vztah s dostatečně uznávanou kurtizánou, není považován za úspěšného. Pro své konání muži často nacházejí omluvy, vžitá etiketa například říká, že počeštná manželka se svým mužem vůbec nemluví o fyzické lásce a už vůbec ji s ním nehodlá praktikovat. Výše mužových příjmů se pozná podle nákladnosti oděvu jeho ženy

a úpravy kurtizány, kterou si vydržuje. Oděv Feydeauových postav odráží také jisté uvolnění erotických tabu doby. Objevují se na scéně totiž i v negligé, a sice ženy v nočních košilích s volánky a muži v podvlikačkách.

Vdané ženy bývají většinou krásné, a přestože oplývají citeli, jsou oddané svým manželům. Jsou sice občas schopny bláznivých činů a riskují, nechají se svými citeli vládat ko různým garsoniér a hotelových pokojů, nicméně situace se vždy šťastně obracejí nečekanými zásahy zvenčí v jejich prospěch a nikdy manželskou věrnost vlastně neporuší. Vztah je založen nikoli na lásce, ale na oboustranně výhodném svazku a společenském postavení. Manželé zpravidla obývají dostatečně velký byt, kde mají každý svůj pokoj, příliš často se ani nevidí a nezřídka komunikují hlavně prostřednictvím služebnictva. Prohřešky proti manželskému svazku jsou jakoby řízeny určitými ve společnosti vžitými pravidly chování – přistížený nevěrný manžel musí litovat, manželka mu musí prominout. Nezbytnou součástí života francouzské rodiny jsou sňatky, rozvody a milostné avantýry. Ve Feydeauových hrách se přímo odráží Naquetův zákon, který vešel v platnost v roce 1883 a povoloval rozvod. Žádost o rozvod tedy představuje okamžité první řešení, které zhrzené manželky napadají. Snesou totiž kupodivu dobře život v manželství, které je neuspokojuje, nestrpí však nevěru.

Příjemnějším než život vdaných žen se jeví život kurtizán. Představují vlastně komediální období podobných postav z románů Alexandra Dumase staršího. Jde o zvláštní společensky privilegovanou kategorii krásných a bohatých vydržovaných žen. K nejnámější patří Lucette Gautierová z díla *Taková ženská na krku*, Môme Crevette ze hry *Dáma od Maxima* nebo Amélie z díla *Postarej se o Amálku*.

Svět Georgese Feydeaua je dále zalidněn zhruba třemi stovkami vedlejších postav z řad rodinných přátel a známých a také množstvím nejrůznějších postavíček drobného služebnictva. Původem těžkopádní omezení venkované se sklonem k alkoholu jako by vyšli ze středověkých frašek, jmenější a vychytralejší Pařížané mají své kořeny ve hrách typu *commedia dell'arte*.

Stejně důležitou roli jako lidé hrají ve scénickém prostoru předměty, a to zejména dveře, skříně a postele. Dveře jsou dynamickým objektem, který limituje, uzavírá, nebo naopak otevírá prostorovou perspektivu a určuje opozici viditelného a skrytého. Feydeau používá ve svých hrách vždy čtyři až patery dveře. Skříně slouží často jako další prostorová rovina, místnost navíc, kde se schovávají a hledají útočiště a skrýš postavy, které jsou v nesprávnou chvíli tam, kde být nemají a nechtějí být přistíženy. Georges Feydeau rád běžné kusy nábytku všelijak vylepšuje. Tak například skříní v ložnici ve hře *Vévodkyně z Folies-Bergère* má zadní desku otočnou, funguje vlastně jako dveře, které vedou na druhé straně do vestibulu. Osoby tak mohou pokoj opustit, případně

do něj vstoupit, aniž by byly zpozorovány přítomnými v sousední místnosti. Smělým erotickým prvkem na scéně v centru dění je postel. Její existence ve veřejném a všemi viditelném prostoru symbolizuje určitou aluzi tělesného aktu, i když nikdy není za tímto účelem před zraky diváka použita. Slouží spíše jako groteskní připomenutí neustálé milostné touhy postavy. Do hry *Brouk v hlavě* Feydeau začleňuje technické zlepšení, kdy v hotelu U Něžného kocoura sestrojí postel, která se může společně s dělicí příčkou dvou pokojů otáčet po stisku vypínače. Tento mechanismus umožňuje postavám náhlé objevení se a mizení z jednoho pokoje do druhého, často nečekané a komické situace vytvářející.

Nově vzniklé a vymyšlené technické vymoženosti ostatně Feydeau do svých her vkládá s oblibou. Využívá pak nezkušenosti postav k vyvolání a stupňování komického účinku. Za všechny jmenujme například extatické křeslo, které hraje důležitou roli v díle *Dáma od Maxima*. Chirurg doktor Petypon si toto křeslo objednává k anestezii svých pacientů. Pomocí omamného fluida se dostanou do takového stavu vytržení, že jsou naprosto znečitlivělí vůči jakékoli bolesti. Nicméně při nesprávném zacházení je možné osobu do něj usazenou ihned uspat. Doktor se tak zbavuje jemu obtížných lidí, i své manželky.

Georges Feydeau přikládá velkou důležitost propracované mechanice pohybu postav i předmětů na scéně. Používá také klasických pohybových postupů převzatých z frašky, jako jsou bitky, facky, ale podává je originálně, nejsou totiž kupříkladu vidět na scéně, nýbrž jsou pouze slyšet jakoby za dveřmi apod. Postavy se pohybují, narážejí do sebe jako kulečnickové koule, rozbíhají se všemi směry a zase se střetávají. Pohybují se v různých geometrických útvech, v kruhu, v půlkruhu, rotují a mechanicky se otáčejí jako figurky na orloji. Autor často ve scénických poznámkách uvádí instrukce typu „udělá půllobrat, přibližuje se v rytmu valčíku, točí se kolem své osy...“. Tento rychlý pohyb je vlastně vyvolán nepřetržitým sledem peripetií a zvrátů, které nutí postavu k neustálému chvatu a mění její situaci od chvíle hrůzy po momenty úlevy, a naopak. Postavy se tedy pořád pohybují, jde o jakési *komické fátum*, které se nad nimi vznáší a kterému jsou podřízeny, aniž by se mohly nějak bránit nebo se z něj vymanit. Pohyb celé hry a děj je předem detailně promyšlený, koncentrovaný a podléhá přísné logice. Postavy se tak mění v mechanické loutky poslušné pokynů svého hybatele.

ZÁVĚREM

V období v literatuře vládnoucího naturalismu je Feydeau jedním z nejvýraznějších komediálních autorů. Někteří kritikové ho srovnávají dokonce s Ibsenem. Ibsen místo mytických hrdinů uvedl na scénu moderního člověka s jeho problémy. Feydeau dělá totéž, pouze ukazuje komickou dimenzi těchto

Návrhy kostýmů Sylvy Zimule Hanákové k inscenaci *Pupek Paříže*, která je inspirována Feydeauovou hrou *Noc v hotelu Eden*

problémů. Na Feydeauovo pojetí hrdinů jako absurdních komických loutek navazují později Shaw, Pirandello, Arthur Adamov, dadaisté, surrealisté a v podstatě i Eugène Ionesco. Jeho dramatickými tvůrčími přístupy se inspirovali například Jean Anouilh, Marcel Achard nebo André Roussin.

Inscenování Feydeauových kusů je velmi náročné, neboť vyžaduje mistrnou řemeslnou hereckou práci, která má působit dojmem lehké improvizace. Autor neopouští hercům žádnou volnost, jejich rozmístění na scéně v každém okamžiku zakresluje do plánu a označuje čísly, předepisuje jim do detailu přesné sebestmenší pohyby i gesto, za účelem správné intonace neváhá repliku zapsat i v notovém záznamu. Je velkou výzvou ztvárnit s lehkostí strhující spád a svižnost akcí.

Čeští divadelníci však tuto výzvu směle přijímají. U nás nejvůdávější Feydeauova hra *Brouk v hlavě* z roku 1907 je do češtiny přeložena až v roce 1968 a poprvé v české premiéře hrána v Divadle na Vinohradech. Bláznivá komedie o milostném selhání, žárlivosti, mnohonásobném podezření z manželské nevěry a dvojníkoví, který vše pořádně zkomplikuje, sklízí úspěchy při každém svém jevištním nastudování. V jedné z nejvděčnějších komických dvojrolí bohatého měšťáka

Victora Emmanuela Chandebise a hotelového sluhy Poche se představují postupně přední herci všech našich divadel. Známe je i filmové zpracování hry, kde v hlavní dvojroli exceluje Viktor Preiss. K dalším u nás často inscenovaným Feydeauovým vaudevillům patří zejména *Dámský křeččí*. Uváděny jsou ale také *Dáma od Maxima*, *Taková ženská na krku*, *Tululul* nebo *manželské frašky*.

Přestože se v dřívějších dobách kritikové pohoršovali nad vaudevillem jako nad „lehkým“ a podřadným žánrem, jeho pozdější obliba v padesátých letech ve Francii stejně jako v současné době, stálá aktuálnost, atraktivnost pro diváka a vysoká návštěvnost ukazují, že se nejedná jen o frivolní žánr k zabavení nepřilís inteligentního publika, ale naopak, že je nezbytný k pobavení diváka a pročištění jeho mysli. Přináší mu jakousi komickou katarzi.

Mnozí divadelníci ostatně přiznávají, že udělat kvalitní frašku je často mnohem těžší než zinscenovat drama. Léčivá role smíchu je známá a v dnešní hektické době je jí třeba více než kdy jindy. Proto autoři jako Feydeau mají – a patrně budou vždy mít – své stále místo v repertoárech světových i našich regionálních scén.

MARIE VOŽDOVÁ

autorka je romanistka a literární teoretička

LENKA VAGNEROVÁ
& COMPANYDESET
LET
FYZICKÉHO
TANEČNÍHO
DIVADLA

POKUD V ČESKÉM SOUČASNÉM TANCI EXISTUJE SOUBOR ZTĚLESŇUJÍCÍ SILNÝ SMĚR FYZICKÉHO DIVADLA, KTERÉ DIVÁKY I INTERPRETY SYSTEMATICKY PROVÁDÍ TEMNOTAMI LIDSKÉ DUŠE A ZAHRNUJE VYČERPÁVAJÍCÍMI VÝKONY, JE TO BEZPOCHYBY LENKA VAGNEROVÁ & COMPANY. SOUBORU, KTERÝ LETOS SLAVÍ DESÁTÉ VÝROČÍ, VTISKLA CHOREOGRAFKA A JEHO UMĚLECKÁ VEDOUČÍ LENKA VAGNEROVÁ OSOBITÝ RUKOPIS, KTERÝ DOTVÁŘÍ I JEJÍ PRAVIDELNÍ UMĚLEČTÍ SPOLUPRACOVNÍCI, JAKO JE HUDEBNÍK IVAN ACHER NEBO VÝTVARNÍK JAKUB KOPECKÝ, A VYBUDOVALA SKUPINU PERFORMERŮ, KTEŘÍ NA SEBE SLYŠÍ JAKO SOUČÁSTI JEDINÉHO ORGANISMU.

Lenka Vagnerová se už od počátků tvorby mohla opřít o zkušenosti úspěšné tanečnice i pedagožky, především díky působení v souboru Lenky Ottové DOT504. Setkala se v něm s tvůrci, kteří v naší taneční scéně zanechali trvalý otisk – ať už to bylo duo Jozef Fruček & Linda Kapetanea z RootlessRoot, Thomas Steyaert z Ultimy Vez a Anton Lachký působící tehdy u Akram Khan Company. Fyzická výbušnost nespoutaného tanečního výrazu, kterou se

LENKA VAGNEROVÁ & COMPANY
RIDERS

REŽIE A CHOREOGRAFIE
SCÉNA A KOSTÝMY
HUDBA
SVĚTELNÝ DESIGN
SOUND DESIGN
OBSAZENÍ

LENKA VAGNEROVÁ
EVA JÍŘIKOVSKÁ
IVAN ACHER
JÍŘÍ ŠMIRK
ANDREJ JURKOVIČ
ADAM SOJKA, FANNY BAŠISTA, MONIKA ČÁSTKOVÁ,
FLORIAN GARCIA, ALEX SADIROV

PREMIÉRA
REPRÍZA

4. 12. V DIVADLE KOMEDIE
5. 12. V DIVADLE KOMEDIE

FOTO: VOJTĚCH BRTNICKÝ

Připravovaná inscenace *Riders* odkazuje na první projekt souboru *Jezdci*, který měl premiéru před desíti lety

FOTO: PATRIK BORECKÝ

vždy vyznačovaly produkce Ultimy Vez, i syrový pohyb a emoce, které zkoumali a otevírali Fruček s Kapetaneou, jsou rozpoznatelným dědictvím. Lenka Vagnerová ale vnesla do inscenací i novou poetiku, divadelní přístup k režii tanečního díla, větší důraz na scénografii, hudbu a celkovou kompaktnost inscenačních tvarů. Postupně se od konkrétních námětů a motivů propracovává jako archeolog do hlubších vrstev lidské mysli a k obecnějším tématům – v nichž ne překvapivě vládnu temné tóny, frustrace, násilí a potlačované zlo usměrněné jevištní katarzí.

OD TANCE K CHOREOGRAFII

Už duetem *Mah Hunt* Lenka Vagnerová potvrdila a naplnila před dvanácti lety svůj potenciál nezávislé choreografky. Obraz vztahu mezi mužem a ženou jako lov podle pravidel, jež vznikají v jeho průběhu, překvapil pohybovou vynalézavostí a odvážnými prvky na hranici akrobacie a skutečného souboje, a přitom i hravostí. Vznikl ještě pro DOT504 a pro Lenku Vagnerovou to byl neobyčejný start: na České taneční platformě získal Cenu diváka, Vagnerová jako interpretka byla nominována na Cenu Thálie (nikoli poprvé) i Tanečnici roku a na ČTP zabodovala choreografie i ve svě-

telném designu. Také úspěch choreografií *Proposition* a *Perfektní den* byl impulzem k založení vlastního souboru.

Každá premiéra souboru Lenka Vagnerová & Company (LV&C) se stává událostí, ať už je samostatná, nebo v koprodukcii, ať už je přijímána s nadšením, anebo vyvolává zdravou diskusi. Z těch nejuspěšnějších to byli hned v roce 2012 *Jezdci*, ve kterých Vagnerová pokračovala v sondách do animální říše a inspirovala se životem ptáků. Nina Vangeli premiéru nazvala bombou sezony (*Hospodářské noviny*, 16. 11. 2012) a vystihla dojem, který tato taneční metafora v divácích zanechala, s přesně dávkovaným humorem, novými pohybovými variacemi i mytologickým nádechem. Choreografka upevnila pozici svou i svého souboru. Od té doby se sice proměnil, ale i s novými tanečnicí zůstává jeho vnitřní kvalita: vždy jej tvoří perforeméri nejlepší fyzické kondice, schopní a ochotní riskovat, a přitom si bezmezně důvěřovat, vybavení hereckým talentem.

JEVIŠTNÍ BÁSNĚ

Jednou ze stálíc je Andrea Opavská, která zazářila hned další rok v choreografii *La Loba*. Ona a její jevištní alter ego, zpěvačka Jana Věbová, se vtělily do mytologické ženské postavy, ve které Lenka Vagnerová vystihla

podstatu legend z několika koutů světa. S minimalistickou výpravou a Acherovou temnou hudbou vytvořila jevištní báseň, která diváky fascinovala a chvílemi i děsila současně, protože se dotýkala hlubokých kořenů. Slovo archetyp by tu znělo téměř banálně a lacině. „La Loba je občas jako výkřik Medúzy, jako zavutí ulčice, jako sten při porodní kontrakci,“ napsala v *Taneční zóně* Jana Návrátová. Inscenace byla na repertoáru až do roku 2021, což je samo o sobě bezprecedentní výdrž na scéně současného tance, kde bývá poločas rozpadu projektů kolem dvou,

Tango operita *María de Buenos Aires* je uváděna v divadle ABC

tří let. Z množství cen, které choreografie získala, byla zřejmě největším zadostiučiněním Herald Angel Award na skotském Fringi a ocenění Andrey Opavské Tanečnicí roku.

Každá choreografie z repertoáru LV&C je fascinující jiným způsobem. V roce 2015 přibyl *Gossip*, satirická inscenace zobrazující s mrazivou přesností povrchní svět společenských večírků, na které se účastníci chodí ukázat a pomluvit ty, před nimiž předstírají vřelost přátelství. Všichni víme, že je to přetvářka, a přece ji s takovým gustem hraje. „*Roztančené scény Gossipu připomínají plachtění ptáků v kontrastu s emocionální dramatičtější scén, které až s nepřijemnou přesností nepopisují, nýbrž naznačují komplikovanost vztahů, ubohost přetvářky i hořkost prožití,*“ vystihla inscenaci Zuzana Smugalová (*Blog o tanci*). Andrea Opavská a Ivo Sedláček byli za výkon v *Gossipu* nominováni na Cenu Thálie. Diváci si zvykli, že jsou choreografiemi Lenky Vagnerové neustále překvapováni, ať už pohybovými variacemi, nápaditostí rekvizit, nebo celými situacemi. To, co viděli, nemuselo být vždy lahodné a komfortní, právě naopak – ale obvykle vždy nové, překvapivé a v této době stále výsostně pohybové taneční.

Další jevištní básni jsou *Lešanské jesličky* (2016), choreografie na motivy básně Františka Hrubína. Verše pro inscenaci

namluvil Vladimír Javorský, který se na ní podílel i dramaturgicky. „*Nádherné téma Marie na zeměkouli, tak časté ve starém sochařství i malířství, v tomto představení fyzicky ožívá. Je to nádherná metafora,*“ psala Nina Vangeli (*Taneční zóna*).

Jesličky jsou opravdu výsostně výtvarné, byť scéna není ani trochu popisná či ilustrativní, divák jako by skutečně slyšel skučet mrazivý vítr a ledová ruka zimního večera jej svírala jako síť. Fanny Barrouquère, další z kmenových členek souboru, byla za výkon v inscenaci nominována na Cenu Thálie. „*Lenka Vagnerová vytvořila v Lešanských jesličkách obrazy plné symboliky a asociací. Před divákem se otevírají temné krajiny bořičnatého snění i tíživé reality,*“ napsala v *Tanečních aktualitách* Lucie Dercsényiová. *Jesličky* sice nesou vážné téma, jsou však v tvorbě Vagnerové asi tou nejsubtilnější a nejněžnější inscenací.

MYTOLOGIE JAKO DIAGNÓZA

Lenka Vagnerová se nikdy netajila tím, že ji fascinuje mytologie. *Amazonkami* (2017) zahájila cestu do hlubin dalších mýtů i odvrácených stránek lidské mysli a stále na ní postupuje. Pro *Amazonky* přizvala do týmu specialistu na bojová umění Radka Mačáka, s jehož pomocí zobrazila na scéně jeden z mýtů, které vznikly v antice. Její amazonky ale nejsou archetypální hrdinky, ve své inscenaci je využila jako motivu k zobrazení společnosti v určité hyperbole. „*V Amazonkách nablížíme na vybraněnou a nemocnou komunitu, která žije v násilí a násilím, a ani možná neví proč,*“ vysvětlovala v rozhovoru pro portál *Opera Plus* před premiérou. *Amazonky* byly opět fascinujícím sledem obrazů a překvapivých výjevů. Získaly Cenu Divadelních novin a Fanny Barrouquère další nominaci na Thálii.

Krutost obsažená v inscenaci mohla být vnímána jako nadměrná, ale ještě zdaleka tehdy nedosáhla zenitu a mezi tématy, jež Lenka Vagnerová opětovně zobrazuje, zůstala natrvalo zakořeněna. Od *Amazonek* se k němu v obměnách a úhlech pohledu stále vrací, znovu nám předkládá obrazy, jejichž existenci si nechceme připustit, hlubiny, do kterých nechceme nahlížet. A přece je to nutné! „*Choreografka Lenka Vagnerová se při tvorbě nespolehá na šťastnou náhodu. Její díla vznikají z výstižných formulací naléhavých otázek, které klade sobě a světu. Otázek často zraňujících,*“ vystihla její tvorbu v jedné z pozdějších kritik Nina Vangeli (*Divadelní noviny*).

ODKRÝVÁNÍ TEMNOT

Od sezony 2018/2019 se stálo scénou LV&C stalo divadlo Komédie a projekty pak vznikají jako koprodukce s Městskými divadly pražskými. Již na podzim první sezony to byla inscenace *Než vše začalo...*, která vznikla ve spolupráci s režisérem Lionelem Ménardem a dala nahlédnout svět očima

nenarozeného dítěte. Do nové roviny lidské krutosti se Vagnerová vydala s premiérou *Panoptikum* (2019), jež vystavuje zkoušku étos každého diváka. Odkrývá fascinaci, již je samo o sobě těžké se ubránit, a zobrazuje potměšilé metody manipulace a zneužívání lidského utrpení k zisku. *Panoptikum* vyneslo LV&C další Cenu Divadelních novin a performeru Michalu Heribanovi nominaci na Thálii.

V „tango operitě“ *María de Buenos Aires*, která vznikla v koprodukcii s MDP a hraje se výjimečně v divadle ABC, zašla Vagnerová v průzkumu lidské schopnosti způsobovat zlo a utrpení nejdále. Inscenace spojuje obrazivý surrealistický text, jehož lahodný překlad svou poetičností hledí, s výjevy absurdní krutosti a zla, které vykvétají z bahna ulic a z bezvýhodného údělu spodiny společnosti. Fascinující i drásvou inscenaci slabší povahy opouštějí během představení, protože smyslného tance je v něm o mnoho méně než drsné násilných scén. Proti tomu je koprodukční projekt *Poe* s Laternou magikou nevinnou dětskou hrou, ačkoli i v něm se básníková duše otevírá vedle humoru i do nebezpečných propastí.

Lenka Vagnerová dnes již tolik nerozhrává pohybové finesy tanečního vzepětí, ale soustředí se na stavbu znepokojivých výjevů, často prodchnutých právě černým humorem. Otázky zrodu nášil i zneužívání moci znovu otevírá i před vytrvalé odmítajícím divákem. Výročí oslaví další premiérou, která ponese název odkazující na někdejší *Jezdce*. Inscenace *Riders* totiž bude na původní úspěšný titul navazovat. Kam se rozjedou či rozletí, uvidíme již 4. prosince v divadle Komédie.

VŠECHNO NEJLEPŠÍ, COMPANY!

Komu vlastně máme vedle choreografky blahopřát? Kmenovými členy souboru jsou v současnosti kromě Andrey Opavské tanečnice a tanečnic Fanny Barrouquère (nyní Bašista), Monika Částková, Patrik Čermák, Šimon Klus, Adam Sojka, úzce spolupracující Branislav Bašista či Michal Heriban aj. Tanečniců i performerů z jiných oblastí divadla se pochopitelně vystřídala za ta léta celá plejáda, někdo zazářil v jedné inscenaci, další pravidelně spolupracují. Určitě jich spousta zapomeneme, ale alespoň některá jména: Tomáš Červinka, Patrik Dergel, Markéta Frösslová, Michaela Kadlčíková, Simona Machovičová, Pavel Mašek, Barbora Nechanická, Hynek Obst, Radoslav Piovarčí, Barbora Rokoszoová, Alex Sadirov, Ivo Sedláček, Tereza Voříšková, Tomáš Vychytil, Marek Zelinka a mnoho dalších, stejně jako řada hudebníků, výtvarníků a všech, kteří pohánějí kolotoč vzniku inscenací a jejich provozu. Bez nich by totiž žádné narozeniny nebyly.

LUCIE KOCOURKOVÁ

autorka je taneční historička, kritička a redaktorka portálu *Opera Plus*

POESIE.

HRU PRASKLEJ SVĚT (DER RISS DURCH DIE WELT) NAPSAL ROLAND SCHIMMELPFENNIG UŽ V ROCE 2018. JEDEN Z NEJHRANĚJŠÍCH NĚMECKÝCH DRAMATIKŮ VYDÁVAL V TOMTO OBDOBÍ JEDEN TEXT ZA DRUHÝM, VŠECHNY NA ZAKÁZKU VÝZNAMNÝCH DIVADEL – OSTATNĚ I TATO HRA VZNIKLA NA ZADÁNÍ RESIDENZTHEATER V MNICHOVĚ.

Prasklej svět se ale z tehdejší autorovy tvorby vymykal. Jako by spodní proud jeho slov silněji než obvykle útočil na nejskrytější obavy čtenářů a podprahově je rozechvíval jemným nervem jejich tehdejší současnosti. Světová premiéra této hry na mnichovském jevišti v roce 2019, stejně jako její rozběhnutá cesta přes další německá divadla byly poté přerušeny dlouhou covidovou pauzou. Casem, kdy se svět obrátil vzhůru nohama a zatím se nedokázal vrátit zpátky. Dnes, na sklonku roku 2022, v době o to větší nejistoty, tísně, úzkosti, ale i silně vnímané potřeby nového celospolečenského začátku, se Roland Schimmelpfennig jeví jako skvělý vizionář. Jeho *Prasklej svět* k nám totiž hovoří ostře a jasně a stává se jedním z nejsilnějších popisů dneška. A přitom se autorův pohled umně skrývá pod jemnou sítí kaleidoskopického vyprávění, fragmentů a poetických i krutých obrazů:

ROLAND SCHIMMELPFENNIG PRASKLEJ SVĚT

REŽIE MICHAL DOČEKAL
PŘEKLAD JANA SLOUKOVÁ
DRAMATURGIE KRISTINA ŽANTOVSKÁ
SCÉNA
A KOSTÝMY MARTIN CHOCHOLOUŠEK
HUDBA MICHAL NOVISKI

HRAJÍ JIŘÍ ŠTRÉBL, PETRA TENOROVÁ, MARTINA JINDROVÁ,
TOMÁŠ WEISSER A IVANA UHLÍŘOVÁ

PREMIÉRA 5. 12. V DIVADLE ROKOKO
REPRÍZY 19. A 30. 12. V DIVADLE ROKOKO

„Byli jiní. Byli jiní než ostatní, co sem přijíždějí na víkendy. Ostatní mluví o domě. O domě na kopci. Jsou lidé, kteří celý večer mluví o penězích, kteří celý večer mluví o penězích a vesmíru, a já stojím v kuchyni a všechno poslouchám, v kuchyni je slyšet všechno, ale nerozumím ničemu. Vesmíru moc nerozumím. Stačí mi kuchyně. Stačí mi práce. Starám se tady o všechno. Držím to tu pohromadě. Beze mě by jim ten vesmír spadnul na hlavu. Vařím. Chystám pokoje v domě pro hosty. Stojím v kuchyni a slyším všechno, ať chci, nebo ne, ledaže bych si pustila rádio, ale já rádio nemám ráda, a kromě toho ten příjem tady nahoře, to je katastrofa. Jsou lidé, kteří přijedou a mluví jenom o těch obrazech. Mluví jenom o Gauguinovi. O Manetovi. O Rothkovi. Někteří říkají Ross-ko, jiní říkají Rot-ko. Nevím, jak je to správně. Někteří lidé mluví hodiny a hodiny o surfovacích prknech na zdi. Někteří lidé mluví hodiny a hodiny o mečounovi, který jim visí u stropu. Mečoun. Kostra ryby. Někteří lidé mluví o knihách, které se válí všude kolem. Staré knihy. První vydání. Encyklopedie. Všichni mluví o tom výhledu, jasně. Všichni mluví o srnkách. Všichni mluví o tom, že tady není signál. A všichni chtějí peníze. V podstatě všichni chtějí peníze. Ale tihle – tihle taky chtěli peníze, samozřejmě, proto taky byli tady. Ale tihle, dobře, tihle mluvili taky o vyhlídce a o knížkách a o tom, že tu není signál, ale blavně mluvili o řece. Mluvili o řece plné krve.“

ORIGINÁLNÍ POETIČNO

Impozantní dům na vrcholku hory. Nádherná architektura, nedotčená příroda. Místo, které leží blízko Bohu. A především

horské sídlo boháče Toma, podnikatele v mobilních komunikacích, a jeho mnohem mladší ženy Sue. Na víkend k nim přijíždí alternativní umělkyně Sophia a její partner Jared, aby zde získali finanční podporu Sophiina projektu. Měl to být báječný večírek se šampaňským a ústřicemi. Mluví se zde o umění a krásné zahradě. Ale taky o ghettu a třídní neprostupnosti. Zdánlivě běžná konverzace této čtveřice je tak postupně narušována nočními můrami, hrozivými vizemi a iracionálními projevy strachu. A pod povrchem slunečného dne a pohodového večera se začíná vzpínat agrese, jedovaté předsudky, překvapivé sympatie i nenávisť. To vše zpovzdálí sleduje služebná Maria, trpělivý svědek a apokalyptický prorok. Jedno je jisté. Je zde noc, po jejímž ránu už nikdy nebude nic jako dřív...

„Těžké kovy. Odpad. Mršiny, vlasy, srst, olovo. Rtuť. Ropa. Válka. Celá řeka z plastů a kovu a ropy. Pohybující se hora z odpadků, hořící vlna odpadu, co se řítí dolů korytem. Prasklina. Šklebící se rána. Prasklej svět. Mrtvé ryby. Mrtví ptáci. Štíplavý, leptající kouř nad břehy. Pálící oči. Vyrážky. Krev. Kouř. Nemocné slunce.“

Prasklej svět představuje mou čtvrtou překladatelskou zkušenost s dílem Rolanda Schimmelpfenniga (předcházely jí překlady her *Černá voda*, *100 songů* a *Zítřka bude všechno jinak*). Výstavba textů tohoto dramatika, jeho užití jazyka a originální poetično mě nepřestávají fascinovat a není divu, že svými díly tento autor přitahuje divadelníky a jejich diváky po celém světě. Roland Schimmelpfennig vždy experimentuje s dramatickou formou a vyprávěcími postupy, střídá časové roviny a nechává je splývat, mění perspektivy, prolíná přímé promluvy s komentáři, dráždí divákovu vnímavost a nutí ho k aktivitě. Všechny jeho texty jsou citlivě jazykově komponovány a poutají precizním vedením dialogů, stejně jako silnou atmosférou, ovlivněnou magickým realismem. Postavy se často prezentují prostřednictvím obsáhlých monologických pasáží, komentářů a vedlejších textů. K zásadním kvalitám těchto her

APOKALYPSA

ROLAND SCHIMMELPFENNIG

(*1967)

Představuje jednu z nejvýznamnějších osobností moderního německojazyčného divadla a nejhranějšího současného německého dramatika doma i v zahraničí. Jeho hry se uvádějí ve více než třiceti zemích světa včetně Chile nebo Číny. Narodil se v Göttingenu, ale po maturitě odešel do Istanbulu, kde začal pracovat jako korektor a novinář v německo-tureckém měsíčníku. V roce 1990 se vrátil do Německa a začal studovat režii na Otto-Falckenberg-Schule v Mnichově. Už během studia působil jako asistent režie, mimo jiné v mnichovské Kammerspiele, později v berlínských Schaubühne a Volksbühne a také ve vídeňském Burgtheateru. Do Kammerspiele v Mnichově se později vrátil už jako profesionální režisér a dramaturg. V té době začal zároveň psát své vlastní hry, prvním textem se stala v roce 1993 hra *Fisch um Fisch (Jedna ryba za rybou)*. Prvním textem uvedeným na jevišti pak byla *Die ewige Maria* v Theater Oberhausen a následovaly další úspěšné

FOTO: MANFRED WERNER

Roland Schimmelpfennig přebírá Nestroyovu divadelní cenu v roce 2009

hry a inscenace. Už od roku 1996 Roland Schimmelpfennig působil jako dramatik na volné noze. V roce 1998 odcestoval do USA, kde rok žil a věnoval se především překladům, po návratu působil v letech 1999–2001 jako dramaturg berlínské Schaubühne. Od roku 2000

se stal rezidenčním autorem různých německých, rakouských a švýcarských divadel. Roland Schimmelpfennig je autorem téměř padesáti her, mezi jeho nejúspěšnější texty v České republice patří například *Arabská noc*, *Zlatý drak*, *Žena z dřívějška*, *Předtím/Potom*, *Push Up 1–3*, *Ambrosie*, *Idomeneus*, *Říše zvířat* nebo *Černá voda*. Je držitelem mnoha významných dramatických a literárních ocenění. V roce 2016 vydal svou prozaickou prvotinu, román *An einem klaren, eiskalten Januar morgen zu Beginn des 21. Jahrhunderts* (česky 2019 jako *Jednoho jasného, mrazivého rána v lednu na začátku 21. století*), poté publikoval úspěšné prózy *Die Sprache des Regens* a *Die Linie zwischen Tag und Nacht*. Roland Schimmelpfennig se věnuje také divadelní teorii a pedagogice a se svou rodinou žije v současné době střídavě v Berlíně a v Havaně.

Roland Schimmelpfennig se dotýká aktuálního společenského diskurzu. Světem se šíří trhlina. Je to trhlina mezi bohatými a chudými, východem a západem, horními a dolními, námi a přírodou, člověkem a Bohem. Je těžké vést přes ni dialog. Proto se v této hře mluví často tichem. A stejně jako když se na apokalyptickém obraze, o kterém tak sugestivně vypráví mladá výtvarnice Sophia, z trhliny vyvalí řeka plná krve, vyvěrají z každého ze zúčastněných nečekané spodní proudy agrese, nenávisti a strachu. Konverzační bitva se začíná prolínat s dramatem soudného dne, deset biblických ran pronásleduje všechny postavy v temných představách i nočních můrách a výsledkem je nečekaný obraz naší současnosti, zahalený oparem tajemství. Rolandu Schimmelpfennigovi se ohromujícím způsobem podařilo vybudovat nenápadnou znepokojivost. Zdánlivě se neděje nic, přesto pod podlahou skvostného skleněného domu bublá nekonečné magma krvavé řeky.

se stal rezidenčním autorem různých německých, rakouských a švýcarských divadel. Roland Schimmelpfennig je autorem téměř padesáti her, mezi jeho nejúspěšnější texty v České republice patří například *Arabská noc*, *Zlatý drak*, *Žena z dřívějška*, *Předtím/Potom*, *Push Up 1–3*, *Ambrosie*, *Idomeneus*, *Říše zvířat* nebo *Černá voda*. Je držitelem mnoha významných dramatických a literárních ocenění. V roce 2016 vydal svou prozaickou prvotinu, román *An einem klaren, eiskalten Januar morgen zu Beginn des 21. Jahrhunderts* (česky 2019 jako *Jednoho jasného, mrazivého rána v lednu na začátku 21. století*), poté publikoval úspěšné prózy *Die Sprache des Regens* a *Die Linie zwischen Tag und Nacht*. Roland Schimmelpfennig se věnuje také divadelní teorii a pedagogice a se svou rodinou žije v současné době střídavě v Berlíně a v Havaně.

Existuje ještě naděje? Jaký bude ranní svět po bouřce? Bude výsledkem nová společenská smlouva? Nový život? Odpověď naleznou diváci v sále Rokoka, až se před nimi na konci večera složí tato nevšední hra – všech 170 fragmentů naší dnešní skutečnosti.

JANA SLOUKOVÁ
autorka je překladatelka a dramaturgyně

patří jazyk, jeho rytmus a poetičnost. I ve výstavbě *Prasklého světa* pracuje Roland Schimmelpfennig jako obvykle s refrémem, ale jinak se zde jeho skladba kompozičně vymyká – minulost s přítomností se tu nečyklí v chytrém řetězení s tak děsivou silou jako obvykle, děsivá je zde totiž roztržitost – jakožto určující princip a zároveň téma, nutnost několikanásobného pohledu, který vybízí k zastavení okamžiku.

O NEKOMUNIKACI A TRHLINÁCH

Prasklej svět je hra o nekomunikaci, zámlkách a tichu. O tichu, které narušuje ševlení větrné zvonkohry a zpřítomňuje chvíli, ve které se zdánlivě neděje nic, a přitom se v ní stane všechno. Roland Schimmelpfennig svůj text vybavil podtitulem „170 fragmentů ztroskotaného rozhovoru“. A skutečně. Jde mu o popis světa, kde rozhovor vážne a už není možný. Použité slovíčko „*Unterhaltung*“ znamená ovšem v němčině zároveň i zábavu. I ta se hroutlí. Večírek dvou odlišných párů v uzavřeném prostoru bývá vděčná divadelní konstelace. I zde nahlížíme na party, kde se všichni křečovitě snaží bavit. Bavit se a pobavit sebe. Jenže se to nemůže podařit. Vždycky jde totiž nakonec o peníze. O peníze, moc a krev.

A TRHLINA

N

BYT ŽENOU V ATHÉNÁCH V OBDOBÍ 5. STOLETÍ PŘ. N. L. ZNAMENALO BYT, POKUD MOŽNO, NEVIDITELNOU. ATHÉNY TÉ DOBY JASNĚ ODLIŠOVALY SOUKROMOU A VEŘEJNOU STRÁNKU ŽIVOTA. DEMOKRACIE, JEŽ V ATHÉNÁCH VZNIKÁ V PRŮBĚHU 6. STOLETÍ PŘ. N. L. A POKRAČUJE BĚHEM PÁTÉHO, POČÍTALA S ÚČASTÍ VŠECH OBČANŮ NA POLITICKÉM FUNGOVÁNÍ OBCE ZA PŘEDPOKLADU, ŽE SE JEDNALO O OBČANY SVOBODNÉ (TEDY NIKOLI OTROKY), ŽE JEJICH OTEC I MATKA BYLI ATHÉŇANÉ A ŽE BYLI DOTYČNÍ DOSPĚLÍ MUŽI. ŽENÁM NEBYLO DOVOLENO SE NA POLITICKÝCH (A TEDY NUTNĚ VEŘEJNÝCH) ZÁLEŽITOSTECH OBCE PODÍLET.

ŽENY

Tak jako patřila mužům veřejná sféra života, byla ženám uložena péče o sféru soukromou, jež zahrnovala zajišťování chodu domácnosti, vykonávání prací, které jsou pro ženu vhodné – například tkaní látek a šití oděvů – a zejména rození dětí. Odtud se přirozeně odvíjí i tehdejší představa „ideální“ ženy. Řekové vnímali ženy jako stvoření, jež jsou ze své přirozenosti náchylnější k citovým výbuchům a jsou do značné míry nevyzpytatelná. Dokonalou byla tudíž zdrženlivá žena, která tyto „ženské vlastnosti“ dokázala ovládat a která se nepokoušela vymanit ze soukromé sféry.

Život athénské ženy se v naprosté většině případů odehrával pod „dohledem“ muže. V mládí spadala dívka pod starost otce či bratru, v okamžiku sňatku pak přecházela do péče manžela. Ženám nepřislušelo ve veřejném životě projevovat svůj názor, svou osobnost či individualitu, naopak. Pakliže by se některá chovala jinak než podle těchto mužů určených pravidel, byla by nařčena, že se vzpírá vlastním pohlaví, že nejedná žensky. Světy mužů a žen byly oddělené od narození. Děti obou pohlaví procházely v období puberty

podobnými obřady, které však probíhaly odděleně pro chlapce a dívky. Stejně oddělené byly i soubory vlastností, které se vázaly k mužům či k ženám. Označení muže za ženského či zženštilého bylo jednoznačně negativní, stejně jako nebylo žádoucí, aby se žena chovala podle „mužských“ vlastností.

Neznamená to ovšem, že by ženy byly z veřejného života vyloučeny úplně. Ačkoli se nemohly účastnit politického spravování obce, měly značnou roli v průběhu náboženských slavností, například při oslavách bohů spojených s různými aspekty života ženy, jako byly Hestiá, Héra, Afrodité či Athéna, ale i na slavnostech boha Dionýsa. Byly rovněž nedílnou součástí pohřbů, svaatebních obřadů a průvodů. Mezi veřejné akce, jichž se ženy mohly účastnit, patřilo i divadlo. Ačkoli v inscenacích účinkovat nemohly (veškeré ženské postavy hráli muži) a nemohly ani soutěžit v psaní her, dovoloval jim athénský systém divadlo navštěvovat. Co se navštěvování divadel týče, byly ostatně Athény poměrně liberální – vstup měli pravděpodobně povolen nejen ženy, ale i otroci.

ŽENY V TRAGÉDIÍCH

Žena v Athénách na sebe neměla strhávat pozornost, nesnažila se překračovat meze, které jí veskrze patriarchální společnost vymezovala. Jenže přesně takto se ženy v dochovaných řeckých tragédiích nechovají. Už samotný fakt, že mají ve většině z nich význačnou, ne-li nejdůležitější roli a že řada her nese jejich jméno (stačí si vzpomenout na *Antigoné*, *Élektru*, Eurípidovy *Ifigeneiu*, *Médeiu*, *Alkestisdu* a mnoho dalších), je výmluvný. Ženy v řecké tragédii téměř pokaždé společností daná pravidla překračují. Dostávají se svými činy na roveň mužů, jednají a chybují stejně jako oni.

Eurípidova Médeia porušuje svou určenou roli už jen tím, že vychází ven z domu, tedy ze svého „přirozeného“ prostředí. „*Já vyšla jsem k vám z domu, ženy korintské,*“ říká sboru a sama tím na tento fakt upozorňuje, její čin je zcela vědomý. Vystupuje v opozici k „ideálu“ řecké ženy a manželky. Svému manželu Iásonovi, který ji opustil kvůli dceři korintského krále, se mstí – zavraždí jejich děti, Iásonovu novou choť i jejího otce Kreónta. Chtělo by se říci, že Eurípidés pouze demonstruje zvrácenost

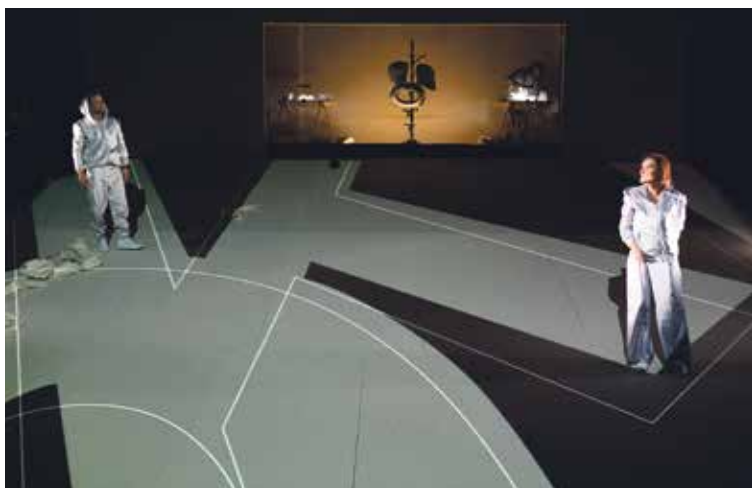

FOTO: BRAŇO KONEČNÝ

VIDITELNÉ

ženského ducha, který, zmítán emocemi, zanechává za sebou jen spoušť. Jenže hra je složitější. Médeia sice nejedná morálně správně, avšak tak nejedná ani Iáson. I on jednoznačně porušuje dohodu – zanechává svou ženu v cizí zemi bez opory a pomoci. Je to právě jeho bezohlednost, která provokuje Médeiu k činům. Nutno podotknout, že postavení Médeie je o to složitější, že je v Korintu cizinkou. Cizinci byli vnímáni oproti Řekům jako podřadní, stejně jako byly ve společnosti ženy podřadné oproti mužům. Médeia jinakost je tudíž znásobená. Jako žena z cizí země má nutně ještě méně práv než řecká žena. V okamžiku, kdy jí vládce Korintu Kreón nutí opustit zem, přichází Médeia o poslední záchranný bod. Stává se nejen ženou-cizinkou, ale ženou-cizinkou bez ochrany města. Podobně jako Iáson, i Kreón ruší předchozí dohodu s Médeiou, vyhání ji ze země, která jí předtím nabídla pohostinnost. Oba porušují slib, čímž Médeiu nutí k jednání. Sama Médeia má ostatně po dlouhou dobu sympatie chóru, který je složen z korintských žen.

Do politického života obce snad nejvýrazněji ze všech řeckých žen proniká Klytaimnéstra v Aischylově *Oresteie*. Ta v době trojské války přebírá vládu nad Argem místo svého manžela Agamemnóna. Porušuje tak své postavení hned několika způsoby. Obec má jednoznačně pod kontrolou ona, její švagr a milenec Aigisthos nemá téměř žádnou váhu. Jako by Klytaimnéstra smývala rozdíl mezi veřejným a soukromým tím, že oba světy snoubí ve své osobě. Tento dojem nabývá jasných forem ve scéně Agamemnónova návratu. Ten není ničím jiným než skrytým soubojem o moc – který se ovšem děje na veřejnosti. Klytaimnéstra nutí Agamemnóna, aby vstoupil na červený koberec, který vede do paláce. Její muž se brání, neboť by vstoupil na látku určenou bohům. Klytaimnéstra však na svém požadavku trvá. Docílí je tak hned několika věcí – utvrzuje svou moc, neboť ji Agamemnón i proti svému přesvědčení poslechne. Zároveň opět rozostřuje rozdíl mezi soukromým a veřejným, mezi postavením muže a ženy – Agamemnón zachází do paláce, zatímco ona zůstává venku, ona řídí jeho činy, nikoli on její. Nesnaží se zakrýt, že si chce moc v obci udržet. I ona vraždí – svého muže usmrtí v lázni.

Zde stojí za zmínku, že ona i Médeia používají k vraždění podobné předměty. Klytaimnéstra Agamemnóna nejprve zamotá do sítě, než jej zabije, Médeia Iásonově mladé manželce pošle šaty napuštěné jedem. Podobně vraždí (byť nevědomky) Déianeira

v Sofoklových *Tráchiňankách*, když Héraklovi pošle košili napuštěnou krví kentaura Nessa. To přirozeně není náhoda. Sít, šaty i košile přímo souvisejí s nejtýpickejší ženskou prací – tkaním a šitím, jež s sebou nese konotace jako splétání lstí a intrik. Médeia a Déianeira vraždí „typicky žensky“ – tkanou látkou a jedem. Klytaimnéstrin způsob vraždy pak opět rozostřuje její příslušnost k určitému pohlaví – sít je sice ženská zbraň, ale sekyra, již použije k vraždě, je naopak nástrojem bytostně mužským. Sama se ostatně sboru vysmívá, že s ní hovoří jako s „ženštinou, jež nedovede myslet“.

I hrdinky, které se na první pohled rozhodují v souladu s tím, co je považováno za správné, se ve skutečnosti vymykají vlastnostem „ideální ženy“. Antigóné, Ífigeneia či Élektra, ale například i Makaríá z Euripidových *Hérakleovců* jednají většinu času v zájmu obce či společnosti, v případě Antigóné a Élektry se výrazně vymezují vůči postavám, které porušují vyšší řád. Na rozdíl od Médeie či Klytaimnéstry nejsou vražedkyněmi (snad s výjimkou Élektry, která však sama nezabíjí, pouze vraždu iniciuje), dalo by se říci, že dokonce plní jednu z primárních úloh ženy – tak jako athénské ženy svým sňatkem propojovaly jednotlivé rodiny a udržovaly mezi nimi řád, udržují tyto hrdinky řád ve společnosti, řád mezi smrtelníky a bohy. Antigóné vystupuje proti Kreóntovi, Élektra proti Klytaimnéstrě a Aigisthovi, tedy panovníkům, kteří svou vládou porušují vyšší zákony. Ífigeneia a Makaríá pak svým sebeobětováním umožňují další fungování společenství – Ífigeneia umírá, aby mohly lodě Argu vyplout do Troje, Makaríá se obětuje pro vítězství athénské vojska.

Jenže i tyto činy, které nerozvrací řád světa, jak to činí Klytaimnéstra a Médeia, ale naopak se je pokoušejí napravit, nejsou zcela v souladu s tím, co bylo považováno za „ženské chování“. Fakt, že ženám náležela soukromá sféra života a jejich jméno nemělo ve společnosti zaznívat (neboť to by znamenalo, že je důvod, zpravidla negativní, o dané ženě hovořit), prakticky vylučuje hrdinství, jež je naopak založeno na věhlasu. Sláva Achilla nebo Hérakla je založena na tom, že jsou známí, jejich jméno je v obecném povědomí. To zkrátka u žen nebylo možné. Jenže Antigóné, Ífigeneia i Makaríá si toto vylučné postavení žádají. Antigóné nemůže jednat jinak – v rodině nepřežili žádní muži, kteří by pohřeb jejich bratrů vykonali. Odmítá pomoc své sestry Isméné, která chce vzít část viny na sebe – svůj čin nevnímá jako provinění, ale naopak jako skutek, který je v souladu s božským řádem, nechce se o své

LUKÁŠ BRUTOVSKÝ IOKASTÉ

REŽIE

A VÝBĚR HUDBY LUKÁŠ BRUTOVSKÝ

DRAMATURGIE MIRO DACHO

DRAMATURGICKÁ

SPOLUPRÁCE LENKA DOMBROVSKÁ

SCÉNA PAVEL BORÁK

UMĚLECKÝ OBJEKT

NA SCÉNĚ JURAJ POLIAK

VÝTVARNÁ

SPOLUPRÁCE MICHAELA POLIAKOVÁ

KOSTÝMY ZUZANA HUDÁKOVÁ

VIDEOPROJEKCE MATOUŠ ONDRA

CHOREOGRAFIE MARTIN TALAGA

OBSAZENÍ JANA OL'HOVÁ,

PETR KONÁŠ,

JURAJ POLIAK

PREMIÉRA

5. 11. V KOMEDII

REPRÍZA

19. 12. V KOMEDII

hrdinství dělit. „*Já teď mohu svoji smrti/ postavit hráz všemu zlu./ Zachráním tak svoji zemi/ sama sebe proslavím,*“ říká Ífigeneia. Sice volí smrt pro dobro obce, ale spartuje ve své oběti důvod ke slávě, k tomu, aby byla zapamatována. Identicky uvažuje i Makaríá. Chce jít ve stopách svého otce, Hérakla, jednat jako hrdinka, proslavit se svou dobrovolnou smrtí. Je příznačné, že po své smrti již není ve hře zmiňována, ba co víc, jméno Makaríá bylo do hry doplněno až později, původně tato postava jméno neměla.

CO VÍME O IOKASTÉ?

Iokasté, coby Oidipova matka i manželka zároveň, je známa především ze Sofoklova *Oidipova krále*. Na rozdíl od výše zmiňovaných žen nemá „vlastní příběh“, je nám známa pouze v kontextu příběhu Oidipova. V něm postupně zjišťuje, že její současný manžel Oidipus je zároveň i jejím synem, kterého jako malého kvůli věštbě odložila a o němž si myslela, že je mrtev. V závěru hry páchá sebevraždu.

Ženy v antických tragédiích mají oproti athénským ženám násobně větší prostor. Otázkou zůstává, proč tomu tak bylo. V mnoha případech se zdá, jako by hry vytvářely jakýsi „svět na zkoušku“, ve kterém se dramatik-muž pokouší představit do důsledků situaci, v níž mají ženy možnost se plně projevit. Jenže ani zde výsledky nejsou černobílé, chování ženských postav se liší podle okolností, jejich provinění jsou často opodstatněná předchozím dějem. Nezpochybnitelné však je, ženské hrdinky antické tragédie jsou komplexní bytosti, jejich chování se pevně odvíjí od jejich postavení ve společnosti, a jako takové nabízejí současnému divadlu materiál pro feministické (re)interpretace známých příběhů.

KLÁRA METGE

autorka je teatroložka

Uvedené citáty pochází z překladů Ferdinanda Stiebitze (*Médeia, Oresteia*) a Josefa Topola (*Ífigenie v Aulidě*).

LUKÁŠ
BRUTOVSKÝ:

IOKASTÉ

ΕΠΙΚΛΗΣΗ

tento příběh vypadl ze záhybů mýtu skutá-
lel se po kamenných schodech amfiteátru
puknul jako amfora a nasadil si tragickou
masku ženy tento příběh již vyprávěli
mnozí mnozí již vyprávěli tento příběh
o ženě a každý ho vyprávěl trochu jinak no
vždy do vyprávěl o mužích

jednou za čas někdo otevřel dveře vstoupil
do příběhu a řekl konečně budu tento pří-
běh vyprávět o ženě ale mylil se protože
i on měl mužská ústa a tak se příběh znovu
ocitl v ústech muže a žena byla jen tragic-
kou maskou a muž polkl příběh jak mušku
a deklamoval a deklamoval a v helénských
amfiteátrech se tisíce mužských očí dívaly
na příběh ženy který napsala mužská ruka
pro mužská ústa za ženskou maskou a v ala-
bamském senátu dvacet pět bílých republi-
kánů schválilo absolutní zákaz potratů *yes
ma'am yes my lady mea domina* a v kabulu
někdo rozehnal ženská ústa střelbou do
vzduchu a ošklivá ústa hippónakta z efezu
zapěla *dvakrát v životě je žena potěšením
jednou když si ji berete a jednou když ji po-
hrbíváte* a všichni společně jsme se pevně
rozkročili na ramenou antického dědictví

tento mýtus nečteme my tento mýtus čte nás
me too říká mýtus *me too* říká medúza gorgo-
na *me too* antigoné *me too* ifigeia *me too*
klytáimnéstra ale klytáimnéstra jenom šep-
tem protože nesympatizujeme s čubkami
které lačné po krvi čekají na návrat svého
muže a v nedočkavé dlani místo vychlaze-
ného piva svírají sekeru neříkáme *me too* ire-
na čubírková na druhé straně proč ne vždyt
mužský mýtus se koupe v krvi veřejně šplí-
chá kolem sebe jako dítě zalyká se jí klokotá
mu v ústech když si večer čistí zuby úsměv
má pořád od krve i když ho bílily zástupy
renesančních sochařů v zubařských pláštích
a teď klepe na dveře antický mýtus klepe na
sedm thébských bran a říká *me too* a říká
*medúza gorgona me too antigoné me too ifige-
neia me too iokasté*

mýtus volá *iokasté* a na druhém břehu je
ticho

ΛΑΪΟΣ

tento příběh vypadl ze skříňky ale nebyla to pandorina skříňka byla to skříňka v šatně fit-
ness centra příběh se probudil ve tmě nejdřív překvapený a posléze klaustrofobní protože
tento příběh má rád otevřené prostory a olivové háje a širé nebe nad kithairónem a teď se
mu zdálo že se udusí začal sebou vrtět a metat a zapřel se nohama do kovových dvířek
a ještě jednou a ještě jednou a ještě a dvířka povolila a příběh vypadl ze skříňky na zem
doprostřed čerstvě umyté šatny ve dveřích ještě zachytil záda uklízečky která právě při-
pravila šatnu na příchod krásných těl

a za chvíli se otevřely dveře a vešlo první tělo a za chvíli další a dveře se otevíraly a do-
vnitř proudila těla a každé otevření dveří zplodilo tělo krásnější a krásnější a krásnější šat-
na se plnila těly a zdálo se že ji každou chvíli roztrhnou když tu najednou těla přestala
proudit jako když v létě přestane pršet vešlo poslední tělo poslední taška pleskla o zem
vrzla dvířka poslední skříňky pípla poslední permanentka a v šatně nastalo posvátné ticho
a příběh žasl tolik krásy tolik síly spoutané za blanami kůže tolik odhodlání v očích které
se vzájemně něžně hodnotí tolik odvahy pulzující v klidném dechu těl tolik krásy a desít-
ky mužských paží se napnuly jako na povel a v dlaních sevřely oleje a oleje vystříkly jako
fontány a zalily šatnu

a začala mysteria ze stěn vyrašil břechtan a hned začal kvést a ze skřínek vylezli satyrové
a lvi a divočáci se k sobě tulili za zvuku jejich píšťal a dionýsos roznášel iontové nápoje
těla se dala do tance a ráno šest čtyřicet středoevropského času znovuzrodila olympijskou
tradiční *push up bench press cardio warm up Herakles burpees plank plank side plank
Achilles workout cool down ironman oh man* a na závěr bazén a pak rozmarný poseidón
roztočil kohoutky ve sprchách a přišlo čtyřicet dní a voda se míchala s olejem a nestíhala
odtékat už omývala šije atletů už se zdálo že to nikdy nepřestane že bude zapotřebí něko-
ho obětovat a kněz už vytáhl z tašky nůž a ohlížel se po krku panny jejíž obět by mohla
usmířit bohy jenomže tady to bylo *men and gods only* celkem v duchu helénistické tradice
a tak muži začali být trochu nervózní no najednou voda přestala téct a hladina začala kle-
sat a atleti si vydechli na obzoru se objevili ptáci skladné sportovní ručníky nastalo vše-
obecné pleskání desítky ručnicků pleskaly jako křídla supů na cestě za prométheovými
vnitřnostmi ale prométheus byl odpoutaný kavkaz byl opuštěný protože prométheus byl
taky ve fitness centru všichni byli ve fitness centru dokonce i vova vladimirovič který se
jenom jednou ponořil a vytáhl z černého moře dvě amfory

ručníky dopleskaly a odletěly za posvátný kithairón jehož vrcholky ve dne v noci hlídají
motorkáři v kožených bundách jak kim čong un záhadnější jako bájná sfinx a šatna ztichla
a příběh tajil dech ještě se vzpomínal na účasti na zázraku života jeden ze zasvěcených
otevřel ústa a řekl *vole dnes jsem si dal do těla* a decrescendo apollónovy lyry ho vyprová-
zelo na pochodu ze šatny

a za dveřmi zůstalo ticho ale za chvíli sprcha vyplivne ještě jedno tělo ještě jeden muž při-
chází skládá ručník otevírá skříňku a noří oči dovnitř něco tam visí dívá se dlouho a bez
pohybu na tělo kluka tělo mladého kluka které se houpe vedle čerstvě vyžehlených kalhot
visí tam již několik let *chrysispos* zašepotá muž ale *chrysispos* mlčí a visí visí tam již léta je
to již dávno co se poprvé a naposledy oběsil a tak muž svěsí kalhoty a něžně za klukem
zavře dvířka ještě si na chvíli sedne na lavičku jako na břeh moře na chvíli si složí hlavu do
dlaní je to těžká hlava patří králi jméno krále je laios laios thébský král král který miluje
mužská těla a bojí se žen a miloval i tělo *chrysispos* ale *chrysispos* jeho tělo nemiloval

a byla to láska jednostranná a naléhavá a násilná a chrýsippos své tělo oběsil a teď visí ve skřínce a chrýsippův otec láie proklel *když jednou zplodíš syna zabije tě* a proto se teď láios bojí žen protože žena má vagínu a dělohu a láios nechce umřít taková je situace taková je věštba vědí to všichni i uklízečka která se právě navrácí aby očistila svatyni od zbytků oleje a tak si láios povytáhne kalhoty zkontroluje skříňku na hlavu si položí korunu přiloží permanentku k terminálu a nechá se odvézt do paláce k ženě ke královně k iokasté a v šatně zůstane jenom uklízečka a mýtus

KPEΩN

tento příběh se skutáel z hlavy zavražděného krále láia skutáel se společně s korunou přímo do rukou jeho švagra zapadl tam přirozeně jako zapadá slunce mezi dvěma kopci přesně jako koule při biliáru zapadl tam a pověřil švagra vládou a pověřil ho aby zbavil město prokletí které na něho poslali bohové a švagrovo jméno bylo kreón a prokletí mělo jméno sfinx a mělo hlavu a hrud ženy tělo lva ocas hada křídla orla a mělo připravenou hádanku

sfinx se ptala co má hlas a chodí ráno po čtyřech na oběd po dvou a večer po třech nohou pozor *spoiler* odpověď je člověk samozřejmě je to člověk ale nikdo nedokázal odpovědět protože ve skutečnosti ji nikdo neposlouchal zástupy mužů se dívaly na její obnažená prsa intelektuálové a umělci jí čuměli na bradavky a říkali *to je hádanka sfinx to je hádanka žena je hádanka* a sfinx již byla unavená ale ptala se dál a každý chtěl rozluštit její hádanku no nikdo ji nechtěl poslouchat a tak všichni umírali a už toho bylo moc a kreón svolal poradu velkou poradu

a stovky osobních strážců otevřely stovky dveří a z aut vystoupili povolání muži zástupci lidu kteří vědí jak zběžně pokynout fotografům a zběžně pokynuli fotografům a vystoupali po kamenných schodech na velkou poradu a šli dlouhými chodbami a přešli přes několik kanceláří a minuli mnoho polstrovaných dveří a přišli na dohodnuté místo položili na stůl podklady a dveře se za nimi zavřely

někdo řekl *uděláš nám sedmdesát káv eurydyko máme tady menší poradu* eurydyka se usmála a sto čtyřicet očí vyprovodilo její zadek k místnosti s kávovarem a někdo zamumlal *no jo žena je hádanka a when you're a star they let you do it you can do anything grab 'em by the pussy* řekl donald trump a poprosil o dvojitou porci mléka *vy víte co je to pussy* zeptal se miloš zeman vovy vladimiroviče ale ten to moc dobře věděl moc dobře věděl co je to pussy a tak se jenom pousmál a znalecky degustoval slanou vodu z amfory a někdo shodil sako a vyhrnul si rukávy že se do toho konečně pustí a velká porada o sfinx začala

a padaly návrhy *odstřelit tu čubku vyhodit ji do vzduchu podmínovat zeď na které se ta svíně usadila ukázat jí kdo je tady pánem* někdo se zeptal co hádanka a někdo už chtěl odpovídat ale někdo jiný v tu chvíli řekl *děkujeme za kávy eurydyko* a po posledním šálku vrzly dveře a všichni už byli unaveni a uzly na kravatách měli uvolněné a pomíchaly se jim podklady a donald trump ztratil několik top secret dokumentů v tu chvíli od stolu vstal hippokratés nadzvednul si himatión přistoupil k oknu zadíval se na ulici a jambickým trimetrem přednesl *pánové srát na to je to jenom ženská dívali jste se večera na fotbal* a muži se uklidnili a začali si nabízet doutníky a cigarety a ukázalo se že polovina už přešla na elektronické a pověřený vládce kreón řekl *ano pánové srát na to navýšíme odměnu kdo rozluští hádanku té čubky stane se králem a láiovu vdovu mou sestru iokasté dostane gratis* nikdo nenamítal *alright* a donald trump si objednal ještě jedno americano

a v tu chvíli šel kolem nějaký oidipús a kdo ví proč se nenechal rozhodit bradavkami byl povznesen nad tělesnost ano byl jenom unavený po řízení z korintu možná mu strnula šíje a nemohl otočit hlavou ani kdyby chtěl každopádně si oidipús vyslechl otázku *co má hlas a chodí ráno po čtyřech na oběd po dvou a večer po třech nobách* a odpověděl zcela jedno-duše *antropos člověk* správně vyštěkla sfinx a z radosti že si ji někdo poslechl se vrhla do propasti a rozbila se na kousky jako amfora

a tak jednou ze sedmi bran do příběhu vstupuje oidipús ten co vyřešil hádanku sfinx král člověk antropos čeká ho mýtus koruna a iokasté gratis

ΟΪΔΙΠΟΥΣ

příběh buší na brány města v karanténě buší slábnoucíma rukama jenže brány jsou zavřené všech sedm bran je zavřených přejdou jenom politici zdravotníci a věštci a tak příběh buší zbytečně a nakonec unavený padá na kolena ústy ryje zem vdechuje prach olizuje popraskanou kůži dalšího města které navštívil mor

z fitness center se potácí muži vynášejí své krásné mrtvé druhy a sami přitom klesají na nalejovaná kolena operní zpěvačky padají s otevřenými ústy z prosceníí světových scén uprostřed koloratur předsedové vlád si rozbíjejí čela o řečnické pulty když omdlávají v přímém cíci odpadávají na cestě ke stolům a umírají v kalužích prosecca ale nikdo nekroučí hlavou protože zákazníci jsou už dávno mrtví leží s obličejí v jídelních lístcích navzdý nerozhodnutí a některé děti začnou kašlat ve škole před tabulí a dokašlou až v nemocnici a některé se rodí už mrtvé a jejich rodiče umírají během pohřbů ještě před koncem zcela beze smyslu pro rituál a všude by teď mohl znít tragický nářek ale zní jenom groteskní kašel a kašel a občas někdo vykřikne slyšte prorocí ale jeho hlas utone v moři kašle a lékaři a lékařky nadále melou z posledního a kdo už skutečně nemůže dál pracuje dál a kdo odpadne toho nahradí dokud je kým a z nedalekého kopce někdo spiklenecky mává je to sisyfos mává a uznale přikyvuje a atlas jenž drží nebesa si potřebuje setřít pot z čela jenomže nablízku není žádný herkules protože je mor je mor *who wants some more* spravedlivý a v pravém smyslu slova lidový mor sociální demokrat

a přeživší obětují bohům doma za zavřenými dveřmi klečí před obrazovkami anebo s obrazovkami v rukou a chtějí dohlédnout na konec moru ale obrazovky jim ukazují jenom mor a mor a *even more* ukazují jim krajinu kterou zachvátily plameny ukazují jim spálenou zem a sucho a příběh co ústy ryje zem před zavřenými branami a mrtvý dobytek a evakuace a vrtulníky nad posvátným kithairónem a vydlabané očníce mrtvých motorkářů a polorozpadlé kožené bundy a homevideo kde poseidón hlásí že dochází voda a kohoutky se točí naprázdno

**ZE VŠECH ŽEN,
Z JEJICHŽ LŮN
VYŠEL KDY PLOD,
ZVÁNA BUĎ
PŘENEBLAHOU!**

**AISCHYLÓS,
SEDM PROTI THÉBÁM**

FOTO: KAMIL KOŠUN

jenom hrstka odvážných kráčí ulicemi překračuje mrtvá těla na cestě k paláci bosá hrstka prosebníků stojí na parkovišti paláce měk-noucí asfalt jim spaluje chodidla a hrstka přešlapuje z nohy na nohu a volá o pomoc v rukách olivové ratolesti a za ruku několik dětí pro efekt a dveře paláce se otevřou i když bez fanfár protože trubači jsou mrtví vyschlí a rozpadli se dveře se otevřou a na prahu zastane oidipús král záchrance luštitel hádanky ten jenž se sfinze nedíval na bradavky

zbavil jsi nás sfingy zbav nás moru zbav nás sucha hlásají transparenty v třesoucích se rukou *zbav nás kletby* skandují ti kterým ještě zcela nezpráchnivěly hlasivky *ó oidipe antropos ó luštiteli* a oidipús otevře ústa a promluví *ó tékva, Κάδμου τοῦ πάλαι véa τροφή, τίνας ποθ' ἔδρας τάσδε μοι θαοάζετε ίκτηρίοις κλάδοισιν ἐξεστεμμένοι; πόλις δ' ὁμοῦ μὲν θυμιαμάτων γέμει, ὁμοῦ δὲ παίδων τε καί στεναγμάτων* takto se začíná sofoklova tragédie na kterou ale tento příběh nemá čas protože před branami ryje zem a v jeho slinách smíchaných s prachem se už koupe hmyz takže se sofoklova tragédie komprimuje asi takto oidipús chce ve své intelektuální pýše město zbavit moru a pustí se do pátrání po příčině kletby jenom aby zjistil *spoiler* že příčinou je on sám protože *spoiler* nevědomky zavraždil bývalého krále láie *spoiler* který byl ještě k tomu jeho otcem který ho navzdory prokletí v nešťastné chvíli zplodil s iokasté jenomže po třech dnech jí dítě sebral a s probodnutými kotníky ho dal pohodit na úbočích posvátného kithairónu ale *spoiler* oidipús přežil byl zachráněn a adoptován *spoiler* nevědomky se oženil s vlastní matkou *spoiler* a sám sobě zplodil čtyři sourozence *spoiler* na závěr tragédie se oslepí *pozor metafora* v momentě kdy uvidí pravdu připraví se o zrak *katarze konec tragédie* v sofoklově příběhu má iokasté dost a oběsí se ale v tomto příběhu to nestihla protože tento příběh jen stěží chroptěl před branami města a kolem šel lékař nějaký sigmund freud ale nesklonil se k němu protože mor ještě zcela neodezněl takže jenom prošel

LUKÁŠ BRUTOVSKÝ (*1988)

Je absolventem divadelní režie a dramaturgie na Vysoké škole múzických umění v Bratislavě. Absolvoval zde i doktorské studium. Již během studií zaznamenal úspěch s inscenacemi ruské klasiky *Smrt Tarelkina* a *Výnosné místo*, které hostovaly a získaly ocenění na několika mezinárodních festivalech. V roce 2014 se stal laureátem ceny českých Divadelních novin za nejlepší režii sezony za inscenaci *Maryša* v brněnském HaDivadle. Od roku 2015 je uměleckým šéfem Slovenského komorního divadla v Martině. Kromě režii se podílí na tvorbě inscenací i jako překladatel, autor adaptací, hudební skladatel, je autorem několika divadelních her.

→ PRAŽSKÁ PREMIÉRA *IOKASTÉ SE BUDE KONAT* 5. LISTOPADU 2022 V DIVADLE KOMEDIE.

Lukáš Brutovský se téměř po třech letech vrací do divadla Komédie a tentokrát i jako autor, záměrně nepoužívám slovo dramatik, jelikož jeho text je jevištní básní plnou metafor, asociací, symbolů a paralel. Vypráví – a to v tematické i lexikální rovině – o antice a dnešku, o množství střetů a troše propojení, je vtipný, ale ve své podstatě melancholický. Jsem ráda, že můžeme v Komedii představit tento další Lukášův talent a také jeho zápal pro genderovou spravedlnost, který je prezentován především poeticky a s nadsázkou, a proto ho pokládám za velice přitažlivý. Brutovského autorská inscenace pro dva herce a jednoho výtvarníka s názvem *lokasté* vzniká v koprodukcí Městských divadel pražských a Slovenského komorního divadla Martin.

LENKA DOMBROVSKÁ

kolem v bezpečné vzdálenosti a povzdychl si *na ja wir alle würden gerne den Vater ermorden und die Mutter heiraten* a naskočil do automobilu steyr 50 který o pár let později zabavilo gestapo

takto skončil oidipús sexy motherfucker a takto iokasté ovdověla podruhé podruhé přišla o dítě a mlčí dívá se otevřenou bránou města které se pomalu vzpamatovává z pandemie a vidí stopy nohou oidipa vidí stopy po pneumatikách automobilu steyr 50 vidí opuštěné tělo příběhu vidí sucho cítí nesnesitelné sucho které trvá bez ohledu na oidipa incest a podobné podružnosti a vidí válku která ještě musí přijít

ΠΟΛΥΝΕΙΚΗΣ / ΕΤΕΟΚΛΗΣ

tento příběh se vyřítíl z mužských hrdel jako bojový pokřik vystříkl spolu s krví byků které obětovali na obou stranách fronty a pak ržáli koně a ženy plakaly zcela veřejně a objevil se král zatáhl ženy za uzdu *nešířte paníku jděte domů a zavřete se tam tam je vaše místo* a kolem cválal slavný periklés a dodal *ladies největší sláva které můžete dosáhnout je že se o vás nebude mluvit ani v dobrém ani ve zlém* zběžně pokynul fotografům a odešel protože toto nebyl jeho příběh jenomže ženy neposlechly plakaly dál protože nechtěly do příběhu pustit smrt a některé se zapřely do všech sedmi bran a bránily je vlastními těly jedna z nich vykřikla *kdyby nám vládla žena tato válka by nebyla* ale její hlas zanikl v řehotání koní a v dupotu kopyt co orali neplodnou zem a vířili prach a ženy se rozkašlaly ale ještě zvládlly skandovat *ne válce* a někdo začal střilet do vzduchu jako v kábulu a když se mračno prachu rozplynulo ženy byly pryč byly doma byly v úkrytech a v krytech byly *na svém místě* a bývalý kickboxer nějaký andrew tate uznale přikývl *my chicks don't go to the club without me they are at home* a odletěl na pegasovi na veliké americano s donaldem trumpem a je-

den muž nechal klesnout hezky osvalenou ruku se samopalem a poznamenal *hotovo* a dříve než se jeho fotka ocitla na instagramu si povšiml že na náměstí se hnul sloup namířil na něj zbraň a chtěl ho preventivně demilitarizovat ale sloup najednou zvedl ruku a utřel si slzu a nebyl to sloup ale žena iokasté královna matka poslední co zůstala na náměstí když samopaly rozehnalý to mračno iokasté matka dvou synů kteří proti sobě vedou tuto válku každý chce být král chce vládnout jenomže čemu za chvíli tady zůstane jen prach a radiace a na dně moře rozbité amfory takto a ještě jinak mluvila iokasté se syny ale odpověděl jí jenom dupot kopyt a skřípání odpalovacích ramp *mama tohle je plnoformátová válka 4K Ultra HD surround a mama i'm coming home* a zem se začala třást a evropa si povzddechla ještě jeden únos ted by mě mohl někdo unést kde jsi die kde jsi býku můj alabastrový ale zeus měl sabatník anebo zaracha a tak evropa zůstala *na svém místě* a sedm bran se otevřelo a začala válka a začalo umírání

a příběh na chvíli ztratil řeč ale slunce putovalo dál protože všechno plyne *panta rhei* a nevstoupíš dvakrát do téže řeky protože v řece je víc a víc krve a řeka omývala všech sedm bran a koupala se v ní olejnatá těla olympioniků s otevřenými ranami a pluly v ní štíty a nevyužité permanentky do fitness centra a plul v ní taky jeho mrtvý majitel a místní filosof a náhodná kolemjdoucí a miny splývaly jako medúzy a koně plavali znak a řeka omývala zdi a za zdi dopadaly bomby a vznikaly škody a kolaterální škody a oběti a oběti byly i mezi ženami i mezi ženami které byly *na svém místě* protože *my chicks don't go to the club without me they are at home*

a příběh nesrozumitelně žvatlal a iokasté spolkla slzy smíchané s prachem a chytila příběh pod krkem *dokončeme to* zatřásla jím *dokončeme to* a příběh zmlkl přikývl a otevřel všech sedm bran a v každé stála smrt a v sedmé bráně se na sebe dívali oba synové iokasté

a synové se obejmuli obejmuli se zcela bratrsky a když zas od sebe ustoupili měl každý v břichu zapíchnutý meč klesli k zemi a z ran se vyvalila krev a lepila se příběhu na paty a příběh poodstoupil aby uvolnil místo pro tragické finále ve kterém se *spoiler* iokasté probodne nad mrtvolami svých synů

a iokasté ponořila oči do ran svých dětí a vzala do ruky meč zvedla ho nad hlavu a všechno se zastavilo v očekávání tragického finále ve kterém se *spoiler* iokasté probodne nad mrtvolami svých synů i hélios zastavil svůj sluneční vůz na cestě z kolchidy jenom tak na blikačkách a ze sedadla spolujezdce se skrz sluneční brýle díval amforový vova a áres vyhlásil čtyřicet šest humanitárních příměrů a vzrušený sledoval odlesky slunce v čepeli meče v rukách ženy která se za chvíli *spoiler* probodne

nad mrtvolami svých synů a andrew tate otočil pegase na zákazku otáčení a donald trump zapomněl zaplatit své velké velké velké make americano great again a opět přivčálal periklés a za ním na houpacím koníku boris kollár který podporuje ženy v politice a *když jsou hezké tím lépe* a apollón odložil lyru a homér přestal psát a zdálo se že na balistické raketě kolem přeletěl podsaditý korejec v kožené bundě a miloš zeman požádal o popelniček *všichni všichni* chtěli vidět tragické finále ve kterém se *spoiler spoiler spoiler*

a iokasté ponořila oči do ran svých dětí a vzala do ruky meč zvedla ho nad hlavu a zabodla ho do příběhu který na to vůbec nebyl připraven a zvolal *tohle je zvrát* a z úst mu vyšpláhl krev a nastavil lepkavé paty ke slunci které vytrvale vysušovalo zem

a stalo se ticho

koně zmlkli mužové doržáli bohové se pokoušeli tvářit cynicky ale neměli co říct z příběhu jako květina trčel meč a mýtus byl zaskočený

'IOKASTH

koně zmlkli mužové doržáli meče klesly penisy zvadly diovi zaskočila ambrózie hēfaistos se klepl kladivem po prstech a olympem znělo *iokasté vraždí příběh příběh je mrtvý*

a iokasté vylovila pohled z břicha příběhu pohlédla na nebe a něžný zefyros rozhrnul oblaka a iokasté viděla jak hélios v panice opouští vůz vova vladimirovič někde ztratil brýle a amfory mu praskly v rukách donald trump polil americanem top secret dokumenty apollónovi praskla struna andrew tate padá z pegase říti se jako íkaros nezadržitelně ke svému poslednímu knock-outu cestou mívá muže v kožené bundě který sklouzl z rakety a borisi kollárovi se pod nehet zadřela tříska z houpacího koníka miloš zeman bičuje ovčáčka všichni se dali na útěk a nebe bylo konečně čisté

iokasté se nadechla a otevřela ústa a její ústa poprvé promluvila bez toho aby je přerušila ústa muže anebo koňská tlama a řekla *vylezte pojdte ven vzduch je čistý* a z krytů a úkrytů vyšly ženy a když si jejich oči přivykly na světlo uviděly příběh a krvavou květinu v jeho břichu a viděly že *iokasté zavraždila příběh*

a za chvíli se ozvalo zaklepání nesmělé zaklepání sedmkrát někdo zaklepal na sedm otevřených bran a ženy se ohlédly a uviděly zástupy mužů kteří se ještě nestihli umýt od krve a potichu vyplivovali zuby které cinkaly o vyschlou zem a hlavy měli sklopené a sbor jejich úst mlčel ale ženy zcela zřetelně slyšely klepot jejich kolen a tehdy jedna z žen přistoupila k muži a nadzvedla mu bradu a jejich pohledy se setkaly a muž padl na kolena a postupně všichni padali na kolena a nastalo velké omlouvání a olej z kolen se míchal s krví ale iokasté se nadechla a otevřela ústa a promluvila bez toho aby ji přerušila ústa koně anebo mužská tlama *přestaňte se lítovat nepotřebujeme vás žalozpěv váš stasimon vaši tragédii potřebujeme prostor pojdte pobřbíme společně tento příběh a na jeho hrobě budeme tančit budeme tančit nový příběh*

a tak se stalo

na čerstvém hrobě příběhu se roztančila těla mužská a ženská a ženská a mužská a oni začali psát nový příběh nový *lidský příběh* a někdo z tančících zvedl ruku a ukázal směrem k posvátnému kithairónu kolem právě letěla delegace z olympu a všichni bohové tančili a nestoudně se oddávali happy endu který nemá s antickou tragédií nic společného ale jak říká aristotelés *show must go on* a tak se tančilo na nebi a na zemi a ve vodě a uprostřed všeho jako sloup čněla iokasté

**SHUT UP,
BITCH!**

**ANDREW TATE,
TIK-TOK**

Václav Trégl jako hliněný obr Golem ve stejnojmenné inscenaci Osvobozeného divadla, 1931

VELKÝ KOMIK V MALÝCH ROLÍCH

SE JMÉNEM VÁCLAVA TRÉGLA SE POJÍ NEURČITÉ POVĚDOMÍ O EXISTENCI VÝZNAČNÉHO DIVADELNÍHO A FILMOVÉHO HERCE MINULÝCH LET. VZPOMENOUT JEHO KONKRÉTNÍ UMĚLECKÉ VÝKONY DOKÁŽE ZPRAVIDLA JEN HRSTKA ZNALCŮ ČESKÉHO FILMU NEBO OBDIVOVATELŮ ČESKÉHO MEZIVÁLEČNÉHO DIVADLA. NA VINĚ JE FAKT, ŽE SE VÁCLAV TRÉGL NARODIL NA POČÁTKU MINULÉHO STOLETÍ (10. PROSINCE 1902) A ŽE SE ÉRA, V NÍŽ BYL NA VRCHOLU TVŮRČÍ PRÁCE, JIŽ NAŠÍ DOBĚ ZNAČNĚ VZDÁLILA.

Navíc po celý život mu byly přisuzovány vedlejší role až na jedinou výjimku – hříčku osudu, jíž byl Golem – téměř nemá úloha hliněného obra ve stejnojmenné inscenaci Osvobozeného divadla, v níž byl herec navíc k nepoznání. Jeho bezprostřední komika bavila prvorepubliková hlediště a nyníjší diváci české filmové klasiky jistě znají scénu z populární komedie *Marečku, podejte mi pero*, v níž se staří rodiče přijedou přepat na prospěch syna (studenta Plhy ztvárněného Josefem Kemrem). Plhu staršího si zahrál právě Václav Trégl a i tento krátký výstup vypovídá mnoho o povaze jeho herectví a způsobu, jakým dokázal oslovit publikum. V letošním roce uplyne 120 let od narození tohoto legendárního komika, který se kromě jiného významným způsobem zasloužil o Osvobozené divadlo i český film.

Byly to především drobné, přesto zapamatovatelné role sluhů, úředníků nebo senilních starců, kterým dokázal vtisknout to nejlepší ze svého komického typu – vyznačoval se pomalostí mluvy a jednoduchou mimikou, mnohdy vycházel z nesmělé nechápavosti nebo naopak ze spášené nerozhodnosti. Velmi často se stávalo, že nebylo možné rozlišit, je-li postava, kterou obdařil svým umem, hloupá, anebo jen pořádně mazaná.

Když si v době dospívání vybíral profesí, rozhodoval se mezi obory, které si nemohly být vzdálenější – chemií a dramatickým uměním. Zvítězilo divadlo, volba jistě podpořená ochotničením v souboru v Bělé pod Bezdězem, v němž účinkoval po boku svého celoživotního kamaráda Miloslava Dismana, později známého zakladatele prvních divadelních scén pro děti a slavného dětského rozhlasového souboru. Ostatně Disman objevil Tréglu i pro dětské publikum. Účinkoval s ním v inscenaci *Broučci*, kterou s úspěchem režíroval v Intimním divadle. Doporučil ho Vojtovi Mertenovi jako partnera pro jeho pohádky o Kašpárkovi, v nichž Trégl ztvárnil postavu přihlouplého policajta Šmidry. Kašpárkovi a Šmidrovi svoji scénu přechodně půjčovalo i Osvobozené divadlo, které se mu ve své době dokonce pokoušelo konkurovat několika vlastními projekty. Jedním z nich byl i titul *Alibaba a 39 loupežníků*, v němž Trégl ztvárnil roli kapitána Bublase.

Po absolutoriu na pražské Státní konzervatoři hudby a po vojné se upsal avantgardnímu divadlu. V Osvobozeném divadle, které tehdy vedl Jindřich Honzl v divadle Na Slupi a na programu byla ještě slavná *Vest pocket revue*, nastoupil nejdříve jako osvětlovač, a když se na této pozici neosvědčil (byl příliš flegmatický a práce ho nebavila), vystřídal několik kratších angažmá, která většinou ztroskotala na nedostatku financí. S rokem 1929 se ovšem začala psát první velká etapa jeho profesní kariéry. Jiří Voskovec a Jan Werich právě zahájili slavnou éru Osvobozeného divadla v paláci U Nováků a Václava Tréglu přizvali ke spolupráci. Ve zdejším angažmá setrval až do roku 1935, kdy se rozhodl odejít takřka přes ulici ke „konkurenci“ do Burianova divadla.

U Voskovce a Wericha si zahrál celou řadu různorodých postav: soudce Paprikida v *Oslovi a stínu*, strašidylko Draculu v *Robínu Zbojníkovi*, Početníka v inscenaci *Vždy s úsměvem* a především pak nahluchlého strýce Vézineta v Labichově fraše *Slaměný klobouk*. Právě v posledním jmenovaném titulu dokázal vrchovatě uplatnit vynikající improvizáční schopnosti a cit pro jevištní souhru. Promluvy nedoslýchavého strýce Vézineta se staly nejoblíbenější částí inscenace a jeho konstatování: „*Helena je ráda*“ zlidovělo do té míry, že jím Werich později pojmenoval znovunastudování této hry v divadle ABC. Za šest let působení v Osvobozeném divadle Trégl dokonale

FOTO: ATELIÉR ILLEK & PAUL

FOTO: VIKTOR RADNICKÝ / FOTOFOND IDU

FOTO: JAROMÍR SVOBODA

- 1 Miloš Kareš, Hans Regina von Nack: *Ruce vzhůru!* (r. Julius Lébl, Burianovo divadlo 1936)
Václav Trégl (Druhý tajemník prefektury)
- 2 Jiří Voskovec, Jan Werich: *Golem* (r. Jindřich Honzl, Osvozené divadlo 1931)
Jan Werich (Pavel Popel z Lomnice nad Popelkou), Václav Trégl (Golem), Jiří Voskovec (Prokop Prach z Prachatic)
- 3 Anton Pavlovič Čechov: *Medvěd* (r. Miloš Nedbal, Divadlo estrády a satiry 1954)
Stella Zázvorková (Popovová), Václav Trégl (Luka) a Jan Werich (Smirnov)
- 4 Eugène Labiche, Edouard Martin, Jiří Voskovec, Jan Werich: *Helenka je ráda aneb Slaměný klobouk* (r. Oldřich Lipský a Ján Roháč, Divadlo satiry 1957)
Jan Víšek (Felix) a Václav Trégl (Vézinet)

rostl s jeho hvězdným zázemím i specifickou poetikou a stal se nepostradatelným partnerem V+W, kteří s jeho improvizacním umem počítali již při psaní her. Zkušenosti získaných po jejich boku si velmi vážil a o Osvozeném divadle hovořil jako o „divadle vzruchu“, bezedné studnici inspirace a netušených možností.

V repertoáru Burianova divadla našel uplatnění především jako jeden z hlavních Burianových příhrávačů. Dalšími byli Jaroslav Marvan, s nímž sdílel i hereckou šatnu, a Čeněk Šlégl. Z tohoto období můžeme připomenout tituly *Ryba a host třetí den* (Plíšek), *Aboj na neděli* (Bambas) nebo *Čertovo kolo* (Mrákota).

Po válce se vrátil ke spolupráci s Voskovcem a Werichem, kteří pod názvem Divadlo V+W znovu otevřeli divadlo v paláci U Nováků. Po boku Jana Wericha tam mimo jiné vystupoval jako otec Káci Maršáلكové (Soňa Červená) v *Divotvorném hrnci*, kterého hrál bez alternace více než pětsetkrát.

Potřetí a naposledy mu Jan Werich nabídl angažmá v Divadle satiry, později divadle ABC. I tady dostal řadu hereckých příležitostí – byl znám jako purkmistr v *Baladě z hadrů*, Caesar v inscenaci *Androkles a lev*, Pan Witherspoon v *Ježinkách a bezinkách* či již zmiňovaný Vézinet v *Helenka je ráda*. Když se v roce 1962 připojilo divadlo ABC k „Ornestinu“ – Městským divadlům pražským v době uměleckého vedení Oty Ornesta –, Trégl v souboru zůstal. Ačkoli

byl již v důchodovém věku, setkal se zde ještě s režisérským talentem Alfrédem Radokem při práci na inscenacích *Hra o lásce a smrti* nebo *Ženitba*.

Do divadelního důchodu odešel dříve než do filmového. Před kamerou poprvé vystupoval v režii Jindřicha Honzla (*Peníze nebo život*), ale jeho scénou z filmu vystříhli, proto jeho oficiálním filmovým debutem byl až *Pudr a benzín* a od té doby se ve filmu nebo v televizi objevil více než 150krát. Byl nezaměnitelným partnerem velikanů české komedie V+W, Vlasty Buriana nebo Hugo Haase (*U pokladny stál*, *Škola základ života*, *Cisárův pekař*, *At žije nebožtík*). Množství epizodních rolí vytvořil i v řadě filmů pro děti, např. v *Zázračném hlavolamu* nebo v televizním přepisu Čapkovy *Poštácké pohádky*, kde ztvárnil poštáka Kolbabu. V jeho filmovém rejstříku bychom našli i dvě role obsazené proti jeho obvyklému typu – je jím věčně nespokojený host z filmu *Hostinec U Kamenného stolu* a zlý stařec ve filmovém debutu Evalda Schorma s názvem *Každý den odvalu*.

Václav Trégl zemřel 11. února 1979 v Praze ve věku sedmdesáti šesti let a byl pochován ve svém rodišti v Bělé pod Bezdězem. U příležitosti jeho stého výročí narození byla v roce 2002 na jeho rodném domě odhalena pamětní deska.

JUSTINA BARGEL KAŠPAROVÁ
autorka je archivářka MDP

Nikolaj Vasiljevič Gogol: *Ženitba* (r. Alfréd Radok, Komorní divadlo 1963)
Josef Bek (Kočkarev), Václav Trégl (Stari-
kov), Karel Pavlík (Anučkin) a Aglaia
Morávková (Duňaška)

FOTO: LUDVÍK DITTRICH

MICHAELA
HORYNOVÁ:

MALÉ HLAVY

VÍTR ZDRAVÍ

Dlaně otevřené větru
vítr je zdraví co nejměkčeji
tak hebce
vřelý úsvit deště se silou
která se těžko vměstnává mezi struny slov
mraky jsou a jsou tak modré
odtuším volání z hloubek nebeského oceánu
Tuto chvíli
právě tuto chvíli si uchovej
šeptají sasanky z kořenů do nohou až k hlavě
na spáncích řetízkují hrozny modřence

ANIČCE

I.

do žlutého dna strouhy
propadla ses
nebo jsi natáhla ruce do tenkých větví mladých bílých topolů
ve větru cinkají listy
lesknou se zuby
cesta vedla k zaniklému rybníku a zánik byl nevyhnutelný
nebo stoupala do kopce a v soustředěné kontemplaci vystoupala až k vidoucímu měsíci

II.

Modré oči obkroužené tmavým lemem.
– takové oči mají děti nové doby, které změní svět.
Věštba se snesla na mou dceru ve zvonici kostela sv. Antonína.

Kolik lidí asi na člověka myslí, aniž by to věděl.

V tu samou chvíli pomalu oddechovala vědma v pozici lotosu uprostřed jeskyně své hlavy.
Zářila.
Jako nikdy předtím a už nikdy potom.

Ten večer už zvon další hodinu neohlásil.

SÁM JSI SNĚHEM

V trosečném poli sněhu
mlha přišla
i kocouři přišli
V troskách města
sám jsi sněhem
V troskách sněhu
město se tiše zdá
mlha přišla
také kocouři se uráčili
tlapky duní po napité zemi
prohánějí zajíce ušáka
Brekot cizího dítěte
v poli mlhy
sám jsi sněhem
...
V páteřních stínech
lepivé sny ulpívají
jsi tam, nebo ne
internet padá
V krátkých intervalech
ozývá se život věčný
z reproduktorů

VĚČNOST

Modré zlato vyvěrá z úžin skal
tepe jimi věčnost
daleká a krásná
jako dlaň na vnitřní stěně břicha

MALÉ TĚŽKÉ HLAVY

Kolik tepla dokáže vyrobit tak malé tělo
sálavé hladké plameny
hřejivé hedvábí na jedné posteli někde na světě
někde v podzemí jedné galaxie
mléčná dráha, nenech zahynouti
kůže na kůži a všechno je
v jedné posteli tady tady
tak měkoučko v hlavě
měkoučké tělíčko sálá
a co ty uzlíky někde v podzemí
tlamičky jako kapři otvírají
po dráze mléka
snášší se prašné částičky nemoci a války
na malé těžké hlavy

SEN O MALINCE

Přilétl vítr a borovice zahvízdaly
mezi setmělými kmeny
před večerem a jinými běsy
kaluže z cest se rozutekly
a na nás skrz zvědavé stromy
dolehly zvony
tak zlatě dunivé zvony
Pod kapradím smaragdovým a rezavým
zatím spal sen o Malince z říční zátočiny

STĚBLA

Chtěla bych si lehnout na suchou větrem přemoženou travu
natáhnout se v její stěbla
vpít se do země
cítit všechen život
necítit ten svůj

TĚŽKÉ

MICHAELA HORYNOVÁ (*1989)
JE BÁSNÍŘKA A EDITORKA, TOHO
ČASU NA RODIČOVSKÉ DOVOLENÉ.
V ROCE 2015 JÍ VYŠLA BÁSNICKÁ
SBÍRKA V ZAHRADÁCH. BÁSNĚ
PUBLIKOVALA NAPŘÍKLAD V *HOSTU*,
ARTIKLU, *REVUI SOUVISLOSTI* ČI *PSÍM*
VÍNĚ. ŽIJE V HRADCI KRÁLOVÉ.

A TO JE VŠE

V sevření bloku
hranice prostoru
Smysl?
Tento vítr žene po ulici tyto listy, hled'te.
A to je vše.
A to není málo.

PO NÁS SINICE

Komu mám říct, že jemný květ slézu
proměňuje se v kámen
s pravidelností střídání dne a noci
Nevyřčenosti se kupí
naplněná břítka pukají
ale slzy ve tmě nezasvítí
Místo jizev prázdné sloty
a stejně
po nás sinice
zavře se za námi voda

ROZPOMÍNÁNÍ

A dávno zapadala listím, už zase úplněk rozhání tmu,
jen bolest rozlitá po čele tu zbyla, v celém unaveném těle řečiště plní se neslyšně.
A pořád se vrací oči, oči zvířete, oči dítěte, co zřely a byly uzřeny.
Podél Svitavy nebo Orlice, všechno jeden záblesk, jeden stín.
Kolik přítomných pohledů člověk potřebuje, aby uvěřil, že žije?
Kolik jehličí na chodníku?
Malšovice nebo Lesná,
stejná síla připoutává k životu
skrže dvaatřicet cest moudrosti.
„Nezapomněla jsi na mě?“ ptám se dcery,
když jí za čerstvými zorničkami ještě prosvítá rozmazaný sen.

VELKÁ NESMÍRNOST

Svět se drolí,
rozlamuje na plastové střepy.
A jsou to ještě střepy?
Nedělní poselství je značka na teplákách.
A střepy hrušně, které dají plody až za jiné vlády,
zasychají jako pravidelné semeno.
Svět ničemností a pudových pravd.
A ta nesmírnost,
ta velká nesmírnost, Mino,
kde je?

ABC

- 1 ÚT 19.00 W. Shakespeare HAMLET
2 ST 19.00 W. Russell SHIRLEY VALENTINE
 + Prohlídka zákulisí
3 ČT 18.00 SETKÁNÍ DIVÁKŮ PRVNÍ ŘADY
 S VEDENÍM DIVADLA
Malá scéna, pro členy klubu První řada
 19.00 L. N. Tolstoj VOJNA A MÍR
Klub mladých diváků
4 PÁ 19.00 E. Thompson NA ZLATÉM JEZEŘE
 + Prohlídka zákulisí
8 ÚT 19.00 A. Miller SMRT OBCHODNÍHO CESTUJÍCÍHO
9 ST 15.00 D. Drábek, D. Král, T. Belko ELEFANTAZIE
Klub mladých diváků
10 ČT 19.00 R. Sonogo, R. Giordano VÍM, ŽE VÍŠ, ŽE VÍM...
Zadáno
11 PÁ 18.00 T. Kushner ANDĚLÉ V AMERICE
 + Lektorský úvod od 17.30 na Malé scéně
12 SO 10.00 HERECKÝ KURZ PRO NEHERCE
Malá scéna
 15.00 ALFRÉD RADOK MEZI DIVADLEM A FILMEM
Kronika na Malé scéně
 19.00 M. Vačkář, O. Havelka
 ZÍTRA SWING BUDE ZNÍTI VŠUDE
14 PO 19.30 A. Miller SMRT OBCHODNÍHO CESTUJÍCÍHO
15 ÚT 19.30 N. V. Gogol REVIZOR
16 ST 19.30 A. Miller SMRT OBCHODNÍHO CESTUJÍCÍHO
17 ČT 19.00 M. Vačkář, O. Havelka
 ZÍTRA SWING BUDE ZNÍTI VŠUDE
18 PÁ 19.00 E. Thompson NA ZLATÉM JEZEŘE
19 SO 15.30 J. M. Barrie, D. Drábek PETR PAN
Noc divadel
 + Po představení bojovka pro rodiče s dětmi
22 ÚT 19.30 D. Drábek, D. Král, T. Belko
 ELEFANTAZIE
24 ČT 19.00 W. Russell SHIRLEY VALENTINE
25 PÁ 19.00 **PREMIÉRA** D. Drábek podle G. Feydeau
 PUPEK PAŘÍŽE
29 ÚT 19.00 W. Shakespeare ROMEO A JULIE
 + Lektorský úvod od 18.30 na Malé scéně
30 ST 19.00 N. V. Gogol REVIZOR

ROKOKO

- 2 ST 19.00 P. Löhle PŘES ČÁRU
3 ČT 19.00 L. Visconti POSEDLOST
 + Prohlídka zákulisí
4 PÁ 19.00 P. Weiss, M. Pavlíček MARAT + SADE
5 SO 19.00 S. Stone YERMA
7 PO 19.00 E. Kishon ODDACÍ LIST
8 ÚT 19.00 D. Drábek KANIBALKY: SOUMRAK SAMCŮ
10 ČT 19.00 D. Drábek HEREČKA SOBOTNÍ NOCI
 + Prohlídka zákulisí
11 PÁ 19.00 J. Havlíček NEVIDITELNÝ
14 PO 10.00 Z. Salivarová HONZLOVÁ
Pro školy
15 ÚT 19.00 Z. Salivarová HONZLOVÁ
 + Prohlídka zákulisí
16 ST 19.30 D. Drábek KANIBALKY: SOUMRAK SAMCŮ
18 PÁ 19.00 J. Suchý, F. Havlík
 DR. JOHANN FAUST, PRAHA II.,
 KARLOVO NÁM. 40
21 PO 15.00 Z. Salivarová HONZLOVÁ
Klub mladých diváků
22 ÚT 19.00 E. Kishon ODDACÍ LIST
 + Prohlídka zákulisí
23 ST 19.00 D. Drábek HEREČKA SOBOTNÍ NOCI
24 ČT 19.00 D. Drábek KANIBALKY 2: SOUMRAK STARCŮ
25 PÁ 19.00 Z. Salivarová HONZLOVÁ
Předplatitelé sk. V
26 SO 19.30 ROZPUSTILÁ NOC
 ANEB NOČNÍ ŽIVOT PRVNÍ REPUBLIKY
Pronájem Prague Rhythm Kings a Praha neznámá
28 PO 19.00 D. Drábek HEREČKA SOBOTNÍ NOCI
29 ÚT 19.00 S. Stone YERMA
 + Prohlídka zákulisí
30 ST 11.00 J. Havlíček NEVIDITELNÝ
Pro školy

AKTUÁLNÍ INFORMACE
O PROGRAMU
NALEZNETE NA

[WWW.
MESTSKA
DIVADLA
PRAZSKA
.CZ](http://WWW.MESTSKADIVADLA.PRAZSKA.CZ)

LIS

ZMĚNA
PROGRAMU
VYHRAZENA

TOPAD

KOMEDIE

- 4 PÁ 17.00** Studenti pro Ukrajinu
LANGUAGE BARRIER EQUAL
- 19.30** Studenti pro Ukrajinu
LANGUAGE BARRIER EQUAL
- 5 SO 14.00** PROHLÍDKA DIVADLA KOMEDIE –
ARCHITEKTURA A HISTORIE
- 19.30** **PREMIÉRA** L. Brutovský **IOKASTÉ**
Koprodukce se Slovenským komorním divadlem Martin
- 7 PO 19.30** Š. Gajdoš, O. Novotný
VOLÁNÍ DIVOČINY / LONDON CALLING
+ Lektorský úvod od 19.00
- 8 ÚT 10.00** Š. Gajdoš, O. Novotný
VOLÁNÍ DIVOČINY / LONDON CALLING
Pro školy
- 19.30** z básní sestavil J. Adámek
100 NEJKRÁSNĚJŠÍCH ČESKÝCH BÁSNÍ
+ Video lektorský úvod od 19.00 a 19.15
- 9 ST 20.00** D. Bowie, E. Walsh **LAZARUS**
- 10 ČT 19.00** A. Sanzol, J. Casanovas, L. Blasco, M. Buchaca
LA BATALLA (SOUBOJ DRAMATIKŮ)
- 11 PÁ 19.00** G. Novotná a kol. **PĚT LET NA HROMADĚ**
Pronájem
- 12 SO 19.30** L. Vagnerová **AMAZONKY**
Lenka Vagnerová & Company
- 13 NE 19.30** B.-M. Koltès **ROBERTO ZUCCO**
+ Lektorský úvod od 19.00
- 14 PO 19.30** L. Vagnerová **GOSSIP**
Lenka Vagnerová & Company
- 17 ČT 19.30** S. Uhlová **HRDINOVÉ KAPITALISTICKÉ PRÁCE**
- 19 SO 16.00** **TANEČNÍ UKÁZKA**
LENKA VAGNEROVÁ & COMPANY
Z PŘEDSTAVENÍ RIDERS + DISKUSE
Noc divadel, zkušebna ve Vodičkově
- 16.40** **TANEČNÍ UKÁZKA**
LENKA VAGNEROVÁ & COMPANY
Z PŘEDSTAVENÍ RIDERS + DISKUSE
Noc divadel, zkušebna ve Vodičkově
- 17.20** **TANEČNÍ UKÁZKA**
LENKA VAGNEROVÁ & COMPANY
Z PŘEDSTAVENÍ RIDERS + DISKUSE
Noc divadel, zkušebna ve Vodičkově
- 19.00** podle C. Goldoniho
SLUHA DVOU PÁNŮ / DER DIENER ZWEIER HERREN
Berliner Ensemble, Pražský divadelní festival německého jazyka
- 20 NE 19.00** podle C. Goldoniho
SLUHA DVOU PÁNŮ / DER DIENER ZWEIER HERREN
Berliner Ensemble, Pražský divadelní festival německého jazyka
- 21 PO 19.30** F. Grillparzer **SLÁVA A PÁD KRÁLE OTAKARA**
+ Lektorský úvod od 19.00
- 22 ÚT 19.30** A. Ricaño **HOTEL GOOD LUCK**
+ Lektorský úvod od 19.00
- 23 ST 19.30** L. Vagnerová **PANOPTIKUM**
Lenka Vagnerová & Company

RŮZNÍ LIDÉ

ANNA BILENKA, JURIJ SOLONEC A ROMAN VARYVODA
REŽIE: POLINA BARANIČENKO

Audiowalk divadla uzahvati, průkopníků imerzivního žánru na Ukrajině. Texty vzniklé na základě 23 hodin rozhovorů s Ukrajinci, kteří se museli stát hrdiny vlastních životů i v těch nejtemnějších dobách. Dialog mezi těmi, kdo si myslí, že světlo je navždy ztraceno, a těmi, kdo v něj stále věří.

HLAVNÍ NÁDRAŽÍ	5. 11.	17.00
	12. 11.	17.00
	19. 11.	17.00

PETR PAN – NOC DIVADEL

JAMES M. BARRIE, DAVID DRÁBEK
REŽIE: DAVID DRÁBEK

Zveze vás na dobrodružnou cestu do Země Nezemě. Stačí jen vzlétnout a vydat se vstříc hvězdné obloze... Ztracení chlapi, piráti, mořské panny, nebezpečný kapitán Hák nebo krokodýl s budíkem v žaludku. Po představení bude následovat bojovka pro rodiče s dětmi v rámci Noci divadel.

ABC	19. 11.	15.30
-----	---------	-------

ABC

- 1 ČT 19.30 G. Montesano, T. Servillo **LE VOCI DI DANTE (DANTEHO HLASY)**
- 3 SO 11.00 Š. Olivětín **A OSEL NA NĚJ FUNĚL (Vánoční příběh)**
14.00 Š. Olivětín **A OSEL NA NĚJ FUNĚL (Vánoční příběh)**
- 4 NE 10.00 Š. Olivětín **A OSEL NA NĚJ FUNĚL (Vánoční příběh)**
Zadáno
14.00 Š. Olivětín **A OSEL NA NĚJ FUNĚL (Vánoční příběh)**
Zadáno
19.00 **KAREL PLÍHAL**
Pronájem
- 5 PO 10.00 Š. Olivětín **A OSEL NA NĚJ FUNĚL (Vánoční příběh)**
Pro školy
18.00 Š. Olivětín **A OSEL NA NĚJ FUNĚL (Vánoční příběh)**
+ Mikulášský program po představení
- 6 ÚT 10.00 Š. Olivětín **A OSEL NA NĚJ FUNĚL (Vánoční příběh)**
Pro školy
19.00 D. Drábek podle G. Feydeau **PUPEK PAŘÍŽE**
+ Prohlídka zákulisí
- 7 ST 19.00 L. N. Tolstoj **VOJNA A MÍR**
- 8 ČT 19.00 **KOZUB & FERRO: UŽ DRŽ HUBU**
Pronájem
- 9 PÁ 19.00 Á. Piazzolla, H. Ferrer **MARÍA DE BUENOS AIRES**
+ Lektorský úvod od 18.30 na Malé scéně
- 10 SO 17.00 **TANGO NENÍ JENOM TANEC**
Matiné o Á. Piazzolovi na Malé scéně
19.00 Á. Piazzolla, H. Ferrer **MARÍA DE BUENOS AIRES**
- 11 NE 14.00 **VÁNOCE S CHOREOU**
Pronájem
- 13 ÚT 11.00 **KOLEDUJEME SI – VÁNOČNÍ SPECIÁL**
Kronika na Malé scéně
19.00 D. Drábek, D. Král, T. Belko **ELEFANTAZIE**
- 14 ST 19.00 M. Vačkář, O. Havelka
ZÍTRA SWING BUDE ZNÍTI VŠUDE
Zadáno
- 15 ČT 19.00 R. Sonogo, R. Giordano **VÍM, ŽE VÍŠ, ŽE VÍM...**
+ Prohlídka zákulisí
- 16 PÁ 19.00 W. Shakespeare **ROMEO A JULIE**
+ Lektorský úvod od 18.30 na Malé scéně
- 17 SO 15.00 **KOLEDUJEME SI – VÁNOČNÍ SPECIÁL**
Kronika na Malé scéně
19.00 W. Shakespeare **HAMLET**
- 18 NE 14.00 Š. Olivětín **A OSEL NA NĚJ FUNĚL (Vánoční příběh)**
- 19 PO 10.00 Š. Olivětín **A OSEL NA NĚJ FUNĚL (Vánoční příběh)**
Pro školy
15.00 Š. Olivětín **A OSEL NA NĚJ FUNĚL (Vánoční příběh)**
Klub mladých diváků
- 20 ÚT 10.00 Š. Olivětín **A OSEL NA NĚJ FUNĚL (Vánoční příběh)**
Pro školy
19.00 E. Thompson **NA ZLATÉM JEZEŘE**
- 21 ST 10.00 W. Shakespeare **HAMLET**
Pro školy + Doprovodný program
19.00 W. Russell **SHIRLEY VALENTINE**
- 22 ČT 10.00 L. N. Tolstoj **VOJNA A MÍR**
Pro školy + Doprovodný program
- 23 PÁ 11.00 Š. Olivětín **A OSEL NA NĚJ FUNĚL (Vánoční příběh)**
- 26 PO 15.00 Š. Olivětín **A OSEL NA NĚJ FUNĚL (Vánoční příběh)**
- 27 ÚT 19.00 M. Vačkář, O. Havelka
ZÍTRA SWING BUDE ZNÍTI VŠUDE
+ Prohlídka zákulisí
- 28 ST 19.00 M. Vačkář, O. Havelka
ZÍTRA SWING BUDE ZNÍTI VŠUDE
- 29 ČT 19.00 D. Drábek podle G. Feydeau **PUPEK PAŘÍŽE**
- 30 PÁ 18.00 J. M. Barrie, D. Drábek **PETR PAN**
- 31 SO 14.00 R. Sonogo, R. Giordano **VÍM, ŽE VÍŠ, ŽE VÍM...**
Silvestrovské představení
18.00 R. Sonogo, R. Giordano **VÍM, ŽE VÍŠ, ŽE VÍM...**
Silvestrovské představení

ROKOKO

- 1 ČT 19.00 J. Havlíček **NEVIDITELNÝ**
- 2 PÁ 19.30 J. Suchý, F. Havlík **DR. JOHANN FAUST, PRAHA II., KARLOVO NÁM. 40**
Pro předplatitele a členy První řady za 150 Kč
- 3 SO 19.30 P. Weiss, M. Pavlíček **MARAT + SADE**
- 5 PO 19.30 D. Drábek **HEREČKA SOBOTNÍ NOCI**
+ Prohlídka zákulisí
- 6 ÚT 19.30 Z. Salivarová **HONZLOVÁ**
- 10 SO 19.00 **PREMIÉRA** R. Schimmelpfennig
PRASKLEJ SVĚT
- 12 PO 19.00 D. Drábek **KANIBALKY: SOUMRAK SAMCŮ**
- 13 ÚT 19.00 E. Kishon **ODDACÍ LIST**
+ Prohlídka zákulisí
- 14 ST 19.00 L. Visconti **POSEDLOST**
- 16 PÁ 19.00 S. Stone **YERMA**
- 17 SO 19.00 E. Kishon **ODDACÍ LIST**
- 19 PO 19.00 R. Schimmelpfennig **PRASKLEJ SVĚT**
- 20 ÚT 10.00 Z. Salivarová **HONZLOVÁ**
19.00 **DERNIÉRA** P. Löhle **PŘES ČÁRU**
- 21 ST 19.30 E. Kishon **ODDACÍ LIST**
- 27 ÚT 19.00 E. Kishon **ODDACÍ LIST**
- 29 ČT 19.00 Z. Salivarová **HONZLOVÁ**
+ Prohlídka zákulisí
- 30 PÁ 19.00 R. Schimmelpfennig **PRASKLEJ SVĚT**
- 31 SO 15.00 D. Drábek **HEREČKA SOBOTNÍ NOCI**
Silvestrovské představení
19.00 D. Drábek **HEREČKA SOBOTNÍ NOCI**
Silvestrovské představení

AKTUÁLNÍ INFORMACE
O PROGRAMU
NALEZNETE NA

[WWW.
MESTSKA
DIVADLA
PRAZSKA
.CZ](http://WWW.MESTSKADIVADLA.PRAZSKA.CZ)

PROSI

KOMEDIE

- 1 ČT 18.00** **VERNISÁŽ** L. Wrong, A. Rajchová
TUŠENÉ KRAJINY A DĚJINY
Výstava soch a obrazů
- 19.00** **ČLOVĚK KRVE** *Koncert*
- 4 NE 19.30** **PREMIÉRA** L. Vagnerová **RIDERS**
Koprodukce s Lenkou Vagnerovou & Company
- 5 PO 19.30** L. Vagnerová **RIDERS**
Koprodukce s Lenkou Vagnerovou & Company
- 6 ÚT 19.30** S. Uhlová **HRDINOVÉ KAPITALISTICKÉ PRÁCE**
- 7 ST 19.30** D. Bowie, E. Walsh **LAZARUS**
- 8 ČT 19.30** B.-M. Koltès **ROBERTO ZUCCO**
+ Lektorský úvod od 19.00
- 9 PÁ 19.30** Z. Dobešová, K. Dinkelman **SOUL SEEKERS**
Pronájem Taneční soubor Pop Balet
- 10 SO 17.00** K. Šiktanc **SVATOJÁNSKÝ OHEŇ**
Pražská premiéra, stálý host Činoherní studio
- 12 PO 10.00** T. Jarkovský, J. Vašíček **ANTIGONA**
Koprodukce s Divadlem Drak, pro školy, + Doprovodný program
- 15.00** T. Jarkovský, J. Vašíček **ANTIGONA**
Koprodukce s Divadlem Drak, Klub mladých diváků
- 19.30** T. Jarkovský, J. Vašíček **ANTIGONA**
Koprodukce s Divadlem Drak
- 13 ÚT 10.00** T. Jarkovský, J. Vašíček **ANTIGONA** *Koprodukce s Divadlem Drak, pro školy + Doprovodný program*
- 19.30** A. Ricaño **HOTEL GOOD LUCK**
+ Lektorský úvod od 19.00
- 14 ST 19.30** z básní sestavil J. Adámek
100 NEJKRÁSNEJŠÍCH ČESKÝCH BÁSNÍ
+ Video lektorský úvod od 19.00 a 19.15
- 15 ČT 10.00** z básní sestavil J. Adámek **100 NEJKRÁSNEJŠÍCH ČESKÝCH BÁSNÍ** *Pro školy*
- 19.30** **DERNIÉRA** F. Grillparzer
SLÁVA A PÁD KRÁLE OTAKARA
+ Lektorský úvod od 19.00
- 16 PÁ 19.30** K. Zhyrov **NEZLOMNÍ**
- 17 SO 17.00** Studenti pro Ukrajinu
LANGUAGE BARRIER EQUAL
- 19.30** Studenti pro Ukrajinu
LANGUAGE BARRIER EQUAL
- 19 PO 19.30** L. Brutovský **IOKASTÉ** *Koprodukce se Slovenským komorním divadlem Martin*
- 20 ÚT 19.30** D. Bowie, E. Walsh **LAZARUS**
- 21 ST 19.30** L. Vagnerová **AMAZONKY**
Lenka Vagnerová & Company
- 22 ČT 19.30** L. Vagnerová **GOSSIP**
Lenka Vagnerová & Company
- 27 ÚT 18.00** L. Vagnerová **PANOPTIKUM**
Koprodukce s Lenkou Vagnerovou & Company
- 31 SO 17.00** D. Bowie, E. Walsh **LAZARUS**
Silvestrovské představení

ME **ZMĚNA PROGRAMU VYHRAZENA** **C**

PŘES ČÁRU

PHILIPP LÖHLE
REŽIE: TOMÁŠ LOUŽNÝ

Komedie o překračování hranic. V ospalé bavorské vsi u hranic s Českou republikou otevřeli policejní stanici. Co všechno způsobí ambice nadstrážmistra Kaufmana chránit místní obyvatele zvyklé důvěřovat si a pomáhat?

DERNIÉRA
ROKOKO 20. 12. 19.00

SLÁVA A PÁD KRÁLE OTAKARA

FRANZ GRILLPARZER
REŽIE: MICHAL HÁBA

Demagogie si vždy dokáže šikovně pohrát se strachem, nacionalismem a malostí a využít je ve svůj prospěch. Kde leží hranice, kterou v touze po moci už nelze překročit? Kde začíná revolta, kdy je třeba říci jasně „ne“?

DERNIÉRA
KOMEDIE 15. 12. 19.30

KULTURNÍ
HYBRID

MOŽNÁ JE PARADOXNÍ, ŽE PRÁVĚ UNDERGROUND, TEDY FENOMÉN, KTERÝ SI POVĚŠSINOU SPOJUJEME S POSLEDNÍMI DEKÁDAMI KOMUNISTICKÉ ÉRY, OPANOVAL KONCEM ZÁŘÍ KATEGORII PUBLIKAČNÍ POČIN PŘI UDÍLENÍ POCT ZA ALTERNATIVNÍ UMĚNÍ V DIVADLE KOMEDIE. STALO SE TAK TOTIŽ NA FESTIVALU ...PŘÍŠTÍ VLNA/NEXT WAVE..., JEHOŽ NÁZEV NAPOVÍDÁ OČEKÁVÁNÍ NĚČEHO NOVÉHO, BUDOUCÍHO. PARADOX OVŠEM JEN ZDÁNĹIVÝ, UNDERGROUND K FESTIVALU PATŘÍ STEJNĚ NEDÍLNĚ JAKO PROGRESIVNÍ ŽÁNRY UŽ BEZ JEDNOHO ROKU TŘICET LET.

Martin Machovec:
*K interpretaci české
podzemní a undergroundové
literatury 1948–1989*
(Torst 2021)

S tejně jako oděvní trendy se i ty kulturní točí v cyklech. Zatímco se tedy do veřejného prostoru vracejí džínové maxisukně a zvonáče, do toho intimního čtenářského možná Egon Bondy. Na rozdíl od svých oděvních protějšků se ale underground nikdy úplně neztratil. Ačkoli zmizel jeho tehdejší úhlavní nepřítel a zároveň důvod existence, pravověrní androši se dál setkávají, vydávají si tiskoviny, pořádají hudební i jiné akce. A také konference (jenom za září a říjen proběhly hned tři). Onen jirousovský „establishment“, proti němuž underground bojoval před revolucí, se prostě jen transformoval v establishment nový, resp. stejný, jen s jiným mechanismem sebezáchovy, který pro svou existenci underground potřebuje stejně, jako underground ke své existenci potřebuje jej. Zdá se, že zatím nastala taková konstelace řídicí elity a elektorátu, aby underground tiše vymizel. Jestli je to dobře, nebo špatně, nechávám na laskavém čtenáři.

Možná i toto je důvod, proč se jeden z předních historiků a teoretiků undergroundu Martin Machovec rozhodl přijmout výzvu redaktora Torstu Jana Šulce, sebrat své nejdůležitější práce týkající se tohoto fenoménu a znovu je vydat. Nebyl by to ale Machovec, kdyby je zároveň nepodrobil novému, kritickému čtení a aktualizaci. Výsledkem je tedy sice kniha mapující zhruba dvacet let odborné činnosti na dané téma, v některých případech jsou však studie téměř zcela nové. Kniha nese název *K interpretaci české podzemní a undergroundové literatury 1948–1989*, obsahuje dvacet textů, přičemž za nejstarší lze považovat úvodní studii s pedantickým titulem „Od avantgardy přes podzemí do undergroundu – skupina edice Půlnoc 1949–1955 a undergroundový okruh Plastic People 1969–1989“ z roku 2001. Nejnovějším textem zde zařazeným – z roku 2018 – je pak studie o Jirousově *Zprávě o třetím českém hudebním obrození*, o níž ještě bude řeč.

V onom otvíracím textu autor přesvědčivě nachází počátky undergroundu v podzemních aktivitách literátů a výtvarných umělců padesátých let, v okruhu jedné z prvních českých samizdatových řad, edice Půlnoc, navazující na kulturní aktivity meziválečné avantgardy. Edici založili se surrealismem se rozloučivší Egon Bondy a Ivo Vodsedálek, přičemž první jmenovaný se pak více či méně bude objevovat i ve všech dalších textech souboru. Máme-li jmenovat ještě alespoň některá jména spjatá s okruhem Půlnoci, byli by to např. Jana Krejcarová, Mikuláš a Emila Medkovi nebo Vladimír Boudník. Spojnicí zejména Bondyho a Vodsedálkových literárních prací téhle doby s tvůrčí činností undergroundových autorů sedmdesátých a osmdesátých let bude jistě důraz na konfrontaci s „všeobecnou mytologizací skutečnosti“ a snaha udržet prostor pro artikulaci vlastního, osobitého stanoviska, uměleckého kréda.

Pojem underground se nicméně do českého prostředí dostává až s koncem šedesátých let a s ním spjatým objevem amerických undergroundových kapel a muzikantů, jako byli The Fugs, Frank Zappa, Jimi Hendrix nebo The Doors, na jejichž základech vznikne pilíř českého undergroundu skupina The Plastic People of the Universe. Spolu s nimi přichází odpor ke konzumentství, komerci a showbiznysu. Jako zcela zásadní pro utváření ideového rámce undergroundu ale bude esejistická a publicistická tvorba Ivana M. Jirouse. Zejména pak jeho de facto manifest undergroundu *Zpráva o třetím českém hudebním obrození*, v níž formuluje mnohdy až příliš rigidní požadavky na tvůrčí autenticitu, která si za žádných okolností nemá zadat se zmiňovaným establishmentem. Právě jí autor věnuje důkladnou studii, v níž pojmenuje nejen okolnosti jejího vzniku, ale podrobí jí i genologické analýze. Jirous dokázal nejenom tímto textem, ale především svou veřejnou činností sblížit živelné rockery s intelektuálními umělci a disidenty, a v podstatě tak připravit půdu pro budoucí základní kameny Charty 77. Jim a rovněž konfliktům mezi nimi uvnitř Charty 77 věnoval autor studii „Charta 77 a underground“. Pohříchu však na to, jaké intenzity zvláště v kritickém roce 1985, kdy dosavadní mluvčí Charty Anně Šabatové bylo znemožněno předat „mluvčovství“ (jak bývalo dosud zvykem) podle vlastního uvážení – tedy Františku „Čuňasovi“ Stárkovi –, tyto spory nabývaly, se Machovec do hlubšího ponoru nepouští. A že by si ho tato málo známá „temná hodinka“ Charty 77 zasloužila...

Na dalších řádcích bychom se mohli zevrubně podívat na intertextuální vztahy Bondyho psaní a tvorby symbolisty Otokara Březiny, anebo naopak zmínky o Honze Krejcarové v díle Egona Bondyho, nebo dokonce hledat regionalistické vlivy ve stěžejním undergroundovém beletristickém díle – opět Bondyho – *Invalidiálních sourozencích*. Mohli bychom prosvítět světem českého samizdatu nebo nahlédnout tvůrčí naturel méně známých autorů, jakými byli Lubomír Droždí či Milan Kozelka. Český underground, jak vidno, je vnitřně velmi diferencovaným prostředím (připomeňme dále třeba ještě Bondyho marxismus, Havlovo romantické „chartovnictví“ nebo Jirousovo svérázné katolictví), až se, Machovcovými slovy z recenze knihy *Světy disentu* Jonathana Boltona pro *Českou literaturu* (1/2013), „stává podivuhodným subkulturním hybridem – hybridem ne nepodobným bájným zvířátkům ze středověkých bestiářů“. Souborné vydání dnes už základní četby k jeho porozumění tak není pošelkým nakladatelským projektem, ale bezesporu jedním z nakladatelských vrcholů přinejmenším minulého roku.

DOMINIK MELICHAR

autor je básník, literární a divadelní publicista

Ochutnej umění

Vychutnejte si nezapomenutelná Vánoce se vším, co k nim patří. Bez lahodného sektu se žádná štědrovečerní tabule neobejde.

Mucha Sekt Demi Sec s harmonickou ovocnou chutí nebo exkluzivní Mucha Sekt Brut promění každou chvíli v nezapomenutelný zážitek.

Tak šťastné a šumivé!

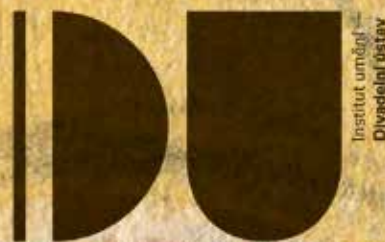
WWW.MUCHASEKT.CZ

ANTONÍN HEYTHUM

Monografie výjimečného tvůrce, který významně ovlivnil scénografii, architekturu i průmyslový design

Zakoupíte na www.prospero.idu.cz

MĚSTSKÁ DIVADLA PRAŽSKÁ **ABCKOMEDIEROKOKO**

PRVNÍ ŘADA

KLUB DIVÁKŮ
MĚSTSKÝCH DIVADEL PRAŽSKÝCH

NOVĚ!

Místo Důvěrných Potkání je nový pořad jen pro vás! Čekají vás blízké doteky s tvůrci, herci, hudebníky i s lidmi v čele divadla či v jeho zákulisí.

Připravuje Zuzana Maléřová
30. ledna 2023 od 18.30,
Malá scéna ABC.

Přidali jsme další změny a novinky, věříme, že vás potěší. Chcete poznat blíže život v divadlech ABC, Komedie, Rokoko a stát se součástí široké rodiny MDP?

MIMOŘÁDNÁ PŘÍLEŽITOST!

Vstup do První řady až do konce roku 2022 zdarma! Přiveďte své přátele a známé!

Stát se členem První řady je snadné. Vyplňte formulář na kterékoli z pokladen Městských divadel pražských, nebo se zaregistrujte na www.mestskadivadlaprazska.cz.

ČEKÁME BĚ
MATEŘSKA
VRACÍM SE DO PRÁCE
PODNIKÁM
ROZVÁDÍME SE
SAMÍ S DĚTMI

Průvodce zákony pro rodiče

ZDARMA

Přehledné, čtivé a srozumitelné shrnutí právních předpisů souvisejících s rodičovstvím.

Ke stažení ZDARMA na www.aperio.cz

Aperio Společnost pro zdravé rodičovství

TUŠENÉ KRAJINY
A DĚJINY

**VERNISÁŽ VÝSTAVY
SOCH A OBJEKTŮ LINDY WRONG
A OBRAZŮ ALŽBĚTY RAJCHLOVÉ
SE KONÁ 1. 12. OD 18.00 HODIN
V DIVADLE KOMEDIE.**

**V 19.00 NÁSLEDUJE
KONCERT
ČLOVĚK KRVE.**

LINDA WRONG
(*1989)

Absolvovala ateliér Sochařství u Lukáše Rittsteina, během studií na pražské Akademii výtvarných umění navštěvovala také ateliér Monumentální tvorby Jiřího Příhody a ateliér Intermédia 2 Pavly Sceřankové a Dušana Zahoranského. Mezi lety 2011–2016 studovala v Ústí nad Labem v ateliéru Jiřího Kovandy. Vystavovala v Čechách, Německu, Polsku, Indonésii a na Ukrajině. V současné době studuje doktorát na AVU a ve svém výzkumu se zabývá materiály a uhlíkovou stopou v současném sochařství.

V její tvorbě nalézáme množství motivů z fauny a flóry, nevyhýbá se ani zobrazení člověka, nebo spíše tvora, který je zasazen do světa bájného, exotického či minulého. K charakteristice její práce se mi jako nejpřiléhavější jeví termín magický realismus, který v sobě nese tajemství i nadsázku, a především plastičnost forem, tvarů, způsobů vyjádření. Linda Wrong ovšem ve svém díle zachycuje a artikuluje též aktuální civilizační a ekologická témata.

„Už v rámci diplomové práce jsem se začala zabývat experimentováním s materiály a hledáním nových možností. Jedním z témat mé práce je zkoumání nové estetické svobody technologicky vyspělých a inovativních materiálů v postavení interpretačního pole sochařského objektu. Jsem ráda, že světlo světa spatřily objekty z keramické pěny a recyklovaného plastu,“ doplňuje Linda Wrong.

LENKA DOMBROVSKÁ

programová kurátorka divadla Komédie

LINDA WRONG
PARAVÁN Z KOLEKCE
LISTENING THE CITY
(2021)

DŘEVO, BETON,
SILIKON, PÁSKA,
POLYURETAN

